

GRADISOV VESTNIK

Iz današnje vsebine:

- Uspešen start v leto 1977 (str. 3)
- Nova kvalifikacijska lestvica (str. 4)
- Informiranje ni le obveza, ampak dolžnost (str. 4)
- Gradis v Mostarju (str. 11)

Leto XIX — 230

Ljubljana, junij 1977

GLASILO GRADISA

Gospodarski načrt za leto 1977 pred sprejemom

V preteklih mesecih so TOZD sprejemale svoje gospodarske načrte — GN 77, v maju pa tudi GN 77 za Gradis kot celoto. Ob koncu maja (že po zaključku redakcije te številke Gradisovega vestnika) pa naj bi delavski svet podjetja sprejel tudi celovit načrt delovne organizacije za to leto.

Kasnimo tudi letos — pravimo, da v preobilici dela odlagamo tisto, kar s predpisi ni rokavno obvezno. Plan torej še vedno smatramo za manjšo obvezo kot marsikaj manj pomembnega, kar sicer zahtevajo od nas zunanje institucije (razna poročila npr.).

Celotni dohodek se planira v višini 4,18 mio din, to je 9 % več kot lani.

V večji meri planiramo povečanje lastne proizvodnje (brez obrtniških del in kooperantov), to je za 22 % in naj bi znašala 3.16 mio din.

Porabljena sredstva v višini 3,99 mio din predstavljajo 74 % celotnega dohodka, lani pa 76 %. Zmanjšanje porabljenih sredstev pomeni zboljšanje ekonomičnosti. To ima za posledico hitrejšo rast dohodka, za katerega planiramo povečanje 18 %, ki bi ga dosegli z zneskom 1,10 mio din. S pospešeno amortizacijo 0,04 mio din in minimalno amortizacijo 0,07 mio din dobimo 1,15 mio din povečanega dohodka oziroma 1,21 mio din družbenega proizvoda.

Vse te vrednosti naj bi porasle za 18 % v primerjavi z lanskim letom.

Osební dohodek bi tedaj smel porasti za 10 % manj, to je za dobrih 16 %, planiramo pa porast za 14 % v znesku 0,57 mio din. Delež osebnih dohodkov v dohodku naj bi znašal 52 %, lani pa je znašal 54 %. Delež ostanka dohodka v dohodku pa naj bi se povečal od lanskih 22 % na 24 % letos.

Ostanek dohodka skupaj s pospešeno amortizacijo naj bi bil letos za 62 mio din ali za 25 % višji kot lani.

Kljub temu pa naj bi porasli osebni dohodki v taki meri, da bi bili naši zaslužki dovolj visoki in spodbudni — seveda če bomo uresničili zahteven plan! Planiramo povprečni osebni dohodek v višini 4710 din,

kar predstavlja dobrih 11 % več kot lani. Porast OD na uro naj bi znašal skoraj 13 %, nižji porast OD na mesec je predviden zaradi znižanja nadur.

Kolikor bodo življenjski stroški porasli za 11 % ali manj, potem bo naš delavec imel tudi realno višje osebne dohodke, v nasprotnem pa ne bo dobro, če ne bomo hkrati presegli tudi planiran znesek dohodka (na uro).

Kar zadeva produktivnost, merjena z lastno proizvodnjo na efektivna uro, se letos planira v višini 225 din, kar je v primerjavi z lanskim letom 18 % več, realno pa 6,5 %, kolikor naj bi porasla produktivnost.

Letos planiramo prvič tudi donosnost poslovnih (osnovnih in obratnih) sredstev. Na en din poslovnih sredstev naj bi letos ustvarili 22 par akumulacije (ostanka dohodka in pospešene amortizacije), to je 19,5 % več kot lani, kar bo prav tako težko uresničiti.

Sprejemamo torej takšen plan, ki nam bo v primeru uresničitve omogočil dostojne osebne dohodke in tolikšno akumulacijo, da bo zagotovljena tudi naša nadaljnja rast, tako gospodarska kot družbena.

Izplača se potruditi, vsak na svojem delovnem mestu. Prijetno je imeti po uspešnem delu občutek, da imamo kot pripadniki največjega gradbenega kolektiva v Jugoslaviji zagotovljen tudi jutri svoj boljši kruh.

Stane Uhan

Ob dnevu gradbincev

V letošnjem jubilejnim letu našega dragega tovariša Tita, se soočamo s preteklostjo, sedanostjo in bodočnostjo. 85-letnico njegovega rojstva, 40-letnico revolucionarnega dela v komunistični partiji, 40-letnico KPS in obletnico prvih štrajkov gradbenih delavcev, ki je prešla v naš praznik — dan gradbincev.

To je velik dan. Dan spominov na boje delavskega razreda za svoje pravice, boje proti nasilju in izkoriščanju in boja za izboljšanje življenjskih razmer gradbenih delavcev v stari Jugoslaviji. Pa tudi spomin na težke dni krvavih bojev v času fašistične okupacije. Gradbeni delavci so skupno z vsemi narodi Jugoslavije pod vodstvom KP prijeli za orožje in se v boju za življenje in smrt borili za osvoboditev naše zemlje in za demokratično ljudsko oblast v novi socialistični državi — republiki Jugoslaviji.

Pod vodstvom tovariša Tita smo dočakali svobodo, pod njegovim vodstvom jo gradili in jo gradimo vse do današnjega dne. Z golimi rokami, krampom, lopato in kelo smo začeli obnavljati in graditi porušeno domovino. Pričela so se leta obnove in izgradnje. Tu so gradbinci ponovno dokazali vso svojo požrtvovalnost, sposobnost in svojo visoko delavsko zavest.

Pot gradbincev je šla dalje. Prebrodili smo težave in zmagali.

Danes živimo v svobodni domovini in sami odločamo o svojem delu, rezultatih dela in bodočnosti. Delavec je postal sam svoj gospodar. Nihče več ne more uničiti naše ustvarjalnosti in odločnosti delavskega razreda, ki je z zakonom o združenem delu dobil še nov zalet in nove možnosti pri odločanju in upravljanju. Delavec-človek sodobnosti ni obstal samo na tistem, kar so pod vodstvom tov. Tita ustvarili naši predhodniki in sedanji še živi revolucionarji v preteklih 40 letih, temveč je nenehno ustvarjal in še ustvarja danes in jutri, na vrednotah preteklosti in sedanosti. V tej povezanosti in soodvisnosti dela je nastalo vse, kar danes imamo. Uspehi na področju znanosti, tehnike, nove metodologije, sodobne organizacije itd., so pripeljali slovensko gradbeništvo v sam evropski vrh. Vendar je za nadaljnji razvoj gradbeništva nujna še večja družbena delitev dela in s tem specializacija in integracija. Dosežena stopnja razvoja proizvajalnih sil pa zahteva tudi nove pogoje gospodarjenja in medsebojnega poslovanja v okviru dohodkovnih odnosov.

Danes je v slovenskem gradbeništvu in IGM zaposlenih skoraj 83.000 ljudi, ki so lani ustvarili 10.386 milijonov dinarjev družbenega proizvoda. To pa pomeni 13,5 % gradbenega proizvoda v vsem gospodarstvu Slovenije. Vsega tega pa ne bi mogli napraviti, če ne bi imeli kvalitetnih kadrov in delovnih ljudi v gradbeništvu.

3. junij je torej naš praznik — praznik dela, uspeha in napredka slovenskega gradbeništva.

Novo proizvodno halo je »odprl« glavni direktor ing. Hugo Keržan

Nova hala Kovinskih obratov odprta

Kadarkoli smo v teh zadnjih letih obiskali Kovinske obrate v Mariboru, so nam potožili, da je še vedno njihov največji problem premalo proizvodnih prostorov. Nekaj svoje dejavnosti so opravljali na Studencih, nekaj na Pobrežju in tako naprej se res ni več dalo. Pa so sklenili, da bodo temu naredili konec in z načrtnim nalaganjem sredstev prišli do novih prostorov. Danes je ta težka pot končana in nova hala že služi svojemu namenu.

Kako pomemben trenutek za Kovinske obrate je bila otvoritev, je dokazala slovesnost ob tej priložnosti. Na njej so se zbrali vsi delavci, poleg njih pa so si novo pridobitev prišli ogledat tudi bivši sodelavci, danes že upokojeni. Tudi predstav-

(nadaljevanje na 2. str.)

Slavnostne otvoritve so se zdeležili vsi delavci KO, predstavniki Gradisa in občine Maribor

Mika Špiljak

Merila dela tudi za organizatorje proizvodnje

Organizatorji proizvodnje (skupne službe) so v delitvi osebnih dohodkov najmanj stimulirani za odkrivanje rezerv. V večini primerov so samo na startni osnovi ali na povprečnem presežku celotne organizacije, brez individualne ali skupinske stimulacije. Organizatorji proizvodnje so v položaju, ki je najbližji najemniškemu odnosu, in to je danes eden največjih problemov na tem področju.

Zato moramo vložiti maksimalne napore, da se za vse službe in posameznike v njih najdejo merila za delo in naloge, ki jih opravljajo. V mnogih organizacijah so že našli rešitev in ocenjujejo posamezna dela.

Iz nedavnih obiskov vemo, da je to dalo odlične rezultate in odkrilo neverjetne rezerve. Samo, rešiti se moramo strahu pred prevelikim zaslužkom teh kadrov in smelo preiti na stimulacijo. Ta strah je največja pregraja, da za strokovne službe ne iščejo rešitev, tako se moramo v vsaki sredini boriti proti temu strahu. Če se v začetku ne določijo realna merila in odkrijejo velike rezerve, k čemu tudi težimo, pa ti kadri prično nerealno visoko služiti, potem je vsekakor potrebno zaostriti kriterije, kakor se na primer tudi delavcem povzbujejo norme v podobnih slučajih. Vendar zaostritev nikoli ne sme zatreči stimulacijo za boljše delo, za odkrivanje nadaljnjih rezerv.

Stimuliranje inovacij in iznajditeljstva je premalo izdelano v pravilnikih, še manj pa v praksi. Zaradi tega se mora bolj pogumno preiti k izdelavi pravilnikov za stimuliranje iznajditeljstva.

V tem v vseh republikah obstajajo dobre izkušnje, ki bi se lahko prenesele v organizacije, kjer takih izkušenj nimajo. Vendar se mora tudi tukaj razbiti strah od prevelikega zaslužka in se upreti primitivizmu, ki se večkrat pojavlja in celo napada tiste, ki ustvarijo dobre rezultate. Če je pravilnik dobro izdelan, potem vsak tak zaslužek prinese kolektivu velikokrat več. Zato je potrebno novatorje in iznajditelje politično podpreti in se odločno braniti od primitivnih napadov.

Istočasno pa je potrebno bolj odločno izgrajevati socialno politiko in socialno zaščito tistih, ki objektivno niso v stanju, da ustvarijo poprečne zaslužke. Potrebno je jasno ločiti tiste, ki bi lahko, pa vendar ne zaslužijo, od tistih, ki tega resnično ne morejo, kar pa delavci v svoji sredini najbolje vedo. Sredstva skupne potrošnje so tisti regulator, s katerim se vodi socialna politika, če pa teh sredstev ni dovolj, se lahko tudi povečajo na račun osebnih dohodkov.

Sigurno, da vsa ta stališča ne dajo dovolj rešitev in odgovorov na mnogoštevilna vprašanja v zvezi z merili za delitev osebnih dohodkov in na vse tiste probleme, ki so tu navedeni in na katere praksa zahteva odgovor. Zato se moramo vsi orientirati na proučevanje pozitivnih rešitev, ki jih že imajo mnoge organizacije.

Norma - dokler se ne izdelajo odgovarjajoča merila

Norma je do sedaj najštevilnejši faktor individualnih meril in z njo so se, po pravilu, vedno merile in tudi še danes, količine izvršenega dela. Če bi ostali samo na taki uporabi norme, brez njene vgraditve in korigiranja dohodka osnovne organizacije, če skozi to normo ni upoštevana: količina, kvaliteta, prihranek in vsesplošno koriščenje opreme, to pomeni tudi minulega dela, potem ona tudi vnaprej odraža najemniški položaj delavca. Ali mi tudi take norme ne smemo zavreči, dokler ne izdelamo odgovarjajoča merila, h katerim je potrebno takoj pristopiti in jih vnesti tudi v bodoče pravilnike.

V nekaterih primerih se lahko določi norma samo za skupino delavcev, oddelek ali službo, a ne vemo še merila za posameznike. Na večih mestih so v taki skupini dali samo določena merila, in pustili delavcem, da to sami naprej dodeljujejo. Sami so v grupi izdelali posamezna merila in iznašli več načinov, da se medsebojno ocenjujejo, da ocenijo vsako delo, doprinos k delu.

Analitična ocena delovnih mest je tudi pri nas v osnovi služila za izdelavo tarifnega pravilnika. Zaradi tega je analitično oceno delovnih mest potrebno zamenjati s sistemom utrjevanja enotnosti dela in nalog. Tak sistem je lahko tudi analitična ocena dela in nalog. A tudi taka ocena ne more biti neposredno merilo za osebni dohodek delavca, temveč je potrebno vedno meriti tudi rezultat dela.

Se danes nekje ocenjujejo osebnost in se na tej osnovi določijo osebni dohodek. Nekateri institucije tudi sedaj nudijo načine razdelitve dohodka, kateri obdrži ocenitev osebnosti kot važen faktor za razdelitev osebnega dohodka. Zato je nujno potrebno povedati, da je to kopiranje tujih sistemov, kjer šefi ocenjujejo svoje podrejene, kar pa se v našem sistemu ne more uporabljati. Boriti se moramo za ocenitev dela in nalog, a ne osebnosti.

Posamezne delovne organizacije so uvedle stimulacijo za reden prihod na delo. Seveda to ne smemo podpirati, ker s tem popravljamo posledice, namesto da se odklanjajo vzroki. Mnoge izkušnje izkazujejo: kjerkoli je uvedeno merjenje rezultata dela in stimulaturna delitev osebnega dohodka, ni problema z disciplino. In kjerkoli se nagraduje za reden prihod na delo, ni zalaganje za delitev po delu in delitvi osebnega dohodka.

Pogojni delavec še danes nekje služi kot merilo posamezne razdelitve osebnega dohodka. Tu so po pravilu druga merila tekočega in minulega dela vnaprej izključena, tako da brez ozira na delo in dohodka v delu, vsak glede na svojo kvalifikacijo vnaprej vidi svoj osebni dohodek. Zato je nesprejemljiva uporaba pogojnega delavca v razdelitvi osebnega dohodka, in je potrebno takoj nadomestiti s stvarnimi merili rezultata dela in dohodka. Pogojni delavec lahko služi le za določena primerjanja.

Kaj in kako naj poročamo

V vseh naših osnovnih družbenih dokumentih je samoupravljavec povsod natančno pojmovan kot svobodni človek, ki enakopravno in skupaj z drugimi načrtuje in uresničuje vso materialno in duhovno produkcijo lastne skupnosti. Če dodamo k tej velikanski odgovornosti še značilnosti današnje dobe, pogoje znanstveno-tehnične revolucije, ko znanost postaja temeljna proizvodniška sila, potem moramo biti iskreni in povedati še to, da samoupravljavci brez dvoma tolikšnim zahtevam ne bodo kos, če sami ne bodo poskrbeli za svoj razvoj, svojo izobrazbo in razgledanost. Prav zato tudi vedno poudarjamo, da resnična in polna udeležba v samoupravljanju zahteva ustrezno oblikovano osebnost. Vemo pa tudi, da s samoupravljanjem in sodobno produkcijo nastajajo objektivni pogoji za resničen vsestranski razvoj posameznika, in za sprostitev njegovih ustvarjalnih sposobnosti — to pa je tisto, kar vsakega človeka uresničuje in osrečuje. Kadar namreč človek sam odloča o svojem delu, govorimo o njegovi spontani aktivnosti (sponte sua — po svoji volji).

Kako enostavno in razumljivo je to zapisano v navedenem dokumen-

tu! ... Premalo uveljavljen način in nerazvita vsebina reševanja skupnih zadev in svobodni menjavi dela je zlasti izraz še vedno neutrujenega spoznanja in nedoslednega upoštevanja pomena in prispevka družbenih dejavnosti k rezultatom dela in gospodarjenja v materialni proizvodnji oziroma in še posebej vzgoje in izobraževanja kot kvalitativnega dejavnika razvoja in pomembnega produkcijskega faktorja za ustvarjanje in pridobivanje dohodka v organizacijah združenega dela. Boj za večjo produktivnost in dohodek mora postati hkrati boj za potrebno znanje in usposobljenost za opravljanje dela.

Kar želimo s tem povedati, je namreč to, da samoupravna družba rešuje delavca med drugim tudi že s tem, da ga nenehno naravnava na lastno aktivnost za osebni razvoj. To je v bistvu osveščanje vseh, da je uveljavljanje te koncepcije pogoj tudi za razvoj cele družbe. In to spet lahko poimenujemo z drugimi besedami, da samoupravljanje vrača človeku vse, kar mu je krivična družba odtujila. Vrača mu dostojanstvo in varuje njegovo osebnost pred razdiralnimi vplivi posrednega rezultata enoličnega dela, ker je delavec v združenem delu dejanski gospodar nad sredstvi za delo in načrtovalec

produkcije, njen organizator, odloča o rezultatih dela in njihovi delitvi, odloča o produkciji itd. S tem je naš delavec rešen prisile in nekritične aktivnosti kot izvrševalec tujih odločitev in ukazov, toda — naloženo mu je težavnejše življenje, težavnejše v smislu odgovornosti ne samo za lasten razvoj, marveč za razvoj skupnosti, ki ji pripada, in za odnose v njej; naloženo mu je, da si sam organizira boljše in lepše, v dobesednem pomenu bolj človeško življenje — seveda pogojno: tudi z vzgojo in izobraževanjem, s samovzgojo in samoizobraževanjem.

Z vso našo samoupravno koncepcijo o izobraževanju se presenetljivo ujema spoznanje, ki ga je Marx zapisal v pripombah k svoji disertaciji: »Komur ni več v veselje, da bi iz tega, kar premore, zgradil ves svet, da bi bil stvarnik sveta, pač pa le do tega, da bi kar naprej blodil okoli tak, kakršen je, nad tem je duh izrekel svoje preklestvo.« Podoba je taka, ko da je Max že kot 26-letni mladenič imel pred očmi resnično vsestransko razvito osebnost — samoupravljavca, kakršnega si mi danes dejansko tudi predstavljamo.

Sektor RS ZSS za obveščanje in politično propagando

France Popit

Bitka je dobljena, boj še ni končan!

S temi besedami je predsednik centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije France Popit na seminarju za sindikalne delavce ocenil družbeni trenutek, kje smo z uresničevanjem zakona o združenem delu.

Zakon o združenem delu, ki smo ga lani plebiscitarno potrdili vsi, je cilj, h kateremu so težili osveščeni delavci, ko so v vsej preteklosti zahtevali — odtujeni od rezultatov svojega dela — za svoje delo pravično plačilo.

Z zakonom o združenem delu je naša družba prva v zgodovini dala odnosom med ljudmi pristno človeško podobo in razgrinja tudi zastonj, ki je te medčloveške odnose prikrival kot odnose med stvarmi!

Za svobodno menjavo dela gre. Za menjavo materialnih vrednot za druge nič manj pomembne vrednote: socialno in zdravstveno varnost, znanje, humano in koristno izrabo prostega časa.

Ne moremo in ne smemo idealizirati doseženega: velikanska zmaga nas vseh delovnih ljudi je, da smo samoupravljanje, nagrajevanje po delu, svobodno menjavo dela zapisali v zakon. Politična bitka je dobljena, boj pa še ni končan: gre za vsebinsko uresničitev zakona o združenem delu: delavci morajo sami odločiti o vsem, o gospodarjenju v delovnih organizacijah, porazdelitvi rezultatov svojega dela ter življenju v sredini, kjer prežive drugi dve tretjini svojega veka. Neposredno in sami, z razpravljanjem, glasovanjem in odločanjem. Ne sme pa namesto njih odločati nekdo drug, ki bi si prilastil rezultate njihovega dela in govoril v njihovem imenu.

NADALJEVANJE S 1. STRANI - NADALJEVANJE S 1. ST

niki domače krajevne skupnosti so bili prisotni in lahko bi rekli, da so nove hale in razvoja kovinskih obratov skoraj tako veseli kot mi sami.

Po prijetnem kulturnem programu, ki ga je pripravila sosednja osnovna šola, je ing. Hugo Keržan, naš glavni direktor prerezal trak in s tem tudi uradno predal namenu nov objekt. Vsi prisotni so si nato skupaj ogledali nove prostore in zaključili slovesnost v menzi, ki je v zgornjih prostorih aneksa hale. Hladno kosilo, ki je čakalo vsakega prisotnega, je bila kar prava pojedina. Prav gotovo so hoteli pokazati, kaj vse zmore njihova kuhinja in dobro se je odrezala.

Poleg našega glavnega direktorja je v Mariboru prisostvovalo otvoritvi tudi precej drugih naših direktorjev, mednje pa so se pomešali tudi občinski možje občine Maribor. S svoji prisotnostjo na slovesnosti so vsi potrdili, da novi prostori niso ogromna pridobitev samo za Kovinske obrate, ampak tudi za ves Gradis.

Dolgotrajne napore za pridobitev tega pomembnega objekta je v slavnostnem govoru orisal predsednik DS Mario Herceg, ki je takole spregovoril vsem prisotnim: **Tovarišice in tovariši sodelavci, cenjeni gostje!**

Napočil je veliki trenutek v razvoju naše TOZD. Z današnjo predajo svojemu namenu novih proizvodnih prostorov z dvainansko, delavci gradisovih kovinskih obratov uresničujemo velik del naših dolgoletnih želja. Ponosno bomo danes prvič prestopili prag te sodobne arhitektonske dovršene zgradbe ob prijetni pomisli, da s tem stopamo v novo obdobje naših prizadevanj za naš uspešnejši in hitrejši razvoj.

Posebej ponosni smo, da odprtje novega objekta časovno sovpada v sklop naših proslavljanj letošnjih pomembnih jubilejev naše revolucionarne preteklosti, ko proslavljamo štirideseto obletnico ustanovnega kongresa komunistične partije Slovenije na Čebinah, štirideset let pri-

hoda tovariša Tita na čelo naše partije, njegov bližnji 85. rojstni dan, jutri praznujemo dan ustanovitve OF Slovenije. To so pomembni datumi v zgodovini naših narodov in narodnosti ob katerih so se ustvarjali temeljni poznejšim revolucionarnim spremembam in se je oblikovala nova delavska zavest.

Menimo tudi, da je ta objekt, nova delovna zmagala delavcev Gradisa, najlepša oblika praznovanja bližnjega prvega maja, našega delavskega praznika.

Praznovanje teh jubilejev sovpada tudi v našo intenzivno aktivnost v uresničevanju sprememb družbeno-ekonomskega in družbenopolitičnega položaja našega delavca na podlagi ustave in zakona o združenem delu, ko vse bolj uresničujemo načela združenega dela in svobodne menjave dela na novih samoupravnih temeljih.

Pomembnost novih prostorov naj ilustriram z nekaj podatkov iz razvoja obratov v pogledu osvajanja novih, vedno zahtevnejših proizvodnih programov na področju izdelave gradbenih strojev in konstrukcij.

Ko je 4. oktobra 1945 bila z uredbo vlade SRS v Ljubljani ustanovljena Gradbena direkcija Slovenije ali kratko Gradis z namenom izgradnje najpomembnejših objektov povojne izgradnje je med drugimi nalogami bila Gradisu zaupana tudi izgradnja hidroelektrarne Mariborski otok. Ob izgradnji tako velikega objekta pri katerem se je uporabljala močna a zelo raznolika gradbena mehanizacija, se je pokazala potreba po formiranju lastne remontne delavnice za popravilo in vzdrževanje te mehanizacije. Dejstvo, da je Gradis prevzel veliko raznovrstne mehanizacije iz nemških in domačih podjetij in kasneje UNRRE, široka razvejnost gradbišč širom Slovenije in neustrezna lokacija pri HC in provizorične delavnice, vse to je narekovalo potrebo po izgradnji novih, močnih obratov na tukajšnjem prostoru in v podobnih v Ljubljani. Mariborski takrat imenovani centralni obrati so pokrivali remontne potrebe obstoječih gradbenih strojev z gradisovih gradbišč severovzhodne Slovenije. Novi obrati so bili predani namenu leta 1952 in so bili načrtovani z delovnim prostorom za 120 ljudi, torej polovico manj kot jih danes zaposluje naša TOZD.

Z ozirom na to, da je Gradis poleg izgradnje bazične industrije pričel graditi tudi stanovanjske objekte, je v novih obratih uvedel še stavbno ključavničarsko in krovsko kleparsko dejavnost, ki so v začetku opravljali obrtniške storitve za Gradis, kasneje pa tudi za zunanje naročnike.

Gradis je v obdobju po letu 1955 uspel doseči določeno raven tipizacije gradbene mehanizacije in težkih avtomobilov, kar pa je imelo za posledico zmanjšanje obsega remontnih del za naše obrate.

Ker so v delavnicah že bila instalirana osnovna sredstva (obdelovalni stroji) in dokaj zadovoljiva kvalifikacijska struktura delavcev, je bilo potrebno iskati novih proizvodnih rešitev. Tako se je porodila ideja o

Takole izgleda strešna konstrukcija nove hale

(nadaljevanje na 3. str.)

Uspešen start v leto 1977

Letos je zakon predpisoval sestavo obračuna za prvo trimesečje. Podatki o poslovanju Gradisa od 1. 1. do 15. 3. 1977 kažejo zadovoljive rezultate. Že več zim zapored nam dovoljuje skoraj normalno delo in v tem je iskati glavni vzrok uspešnega poslovanja za ta čas.

● Obseg opravljenih (obračunskih) del je bil nadporečen

Seveda je osnovni pogoj tudi dobra zasedenost z deli ali kot še pravimo — visoka angažiranost. Ta je približno taka kot lani, čeravno ne enaka za vse enote. Pomembnejši vzrok za dober četrtletni uspeh izhaja tudi iz obračuna nekaterih del, ki smo jih deloma opravili že lani.

Obračunali smo 715 mio din celotnega dohodka in s tem izpolnili 17% letnega gospodarskega načrta, medtem ko znaša desetletno poprečje za ta čas manj kot 15%. Veliko je bilo obrtniških del — 151 mio din, vsled česar znaša izpolnitev planirane čiste proizvodnje le 16%. Neplačane realizacije smo imeli 17 mio

din ali 2,4%, kar je tudi ugodno (majhen delež).

Porabljena sredstva v višini 505 mio din predstavljajo 71% celotnega dohodka; lani ob polletju 77%, po GN 77 pa 74%. To pomeni, da je bila ekonomičnost v prvem četrtletju precej nadporečna.

● Se bolj zadovoljiv je bil za ta čas uspeh

Z doseženim dohodkom v višini 210 mio din smo izpolnili že 19% za celo leto planiranega zneska. Ta podatek nam daje upanje, da bomo tudi za leto planirani uspeh (dohodek) izpolnili.

Poglejmo zdaj nekaj primerjalnih podatkov o strukturi delitve dohodka — v %:

Sestavina dohodka	I-VI 76	GN 77	I-III 77
Pogodbene obveznosti	7	6	6
Dajatve iz dohodka	12	15	15
Osebnih dohodki	58	52	51
Osebnih prejemki	3	3	3
Ostaneček dohodka	20	24	25
Dohodek	100	100	100

Vidimo, da je delitev povsem skladna s planom — GN 77 in ugodnejša kot lani ob polletju. Ne ugodnejši, to je večji delež imajo že spet dajatve iz dohodka, ki se kar ne morejo niti umiriti tem manj zmanjšati. To dejstvo je še bolj zaskrbljujoče zato, ker narašča tudi delež dajatev družbi, ki ga dajemo iz ostanka dohodka. Te so že tolikšne, da že dve leti ni več resničen predtem znan podatek, da zadošča 5% ostanka dohodka za normalno pokrivanje vseh potreb. Danes se ta odstotek v gradbeništvu bliža že 7%.

● Osebnih dohodki za Gradis — dobro, za nekatere TOZD pa?

Poprečni osebni dohodki v Gradisu znašajo 4290 din in so za 12,2% višji kot lani v enakem razdobju. Ker so medtem porasli življenjski stroški skoraj za 13%, ostanejo realni OD na lanskeletni ravni.

Večina enot deli osebne dohodke v skladu z internimi merili, tako, da smo v Gradisu v celoti izplačali 96% dovoljenih, to je po merilih doseže-

nih osebnih dohodkov. Stiri TOZD (GE Celje, GE Ljubljana, GE Ravne in SPO)

— če ne upoštevamo GE Maribor, ki je na meji — so izplačale višje osebne dohodke kot jim dovoljuje obračunan dohodek in merila. Natančnejše podatke za vse TOZD imajo organizatorji dela.

● Kazalniki ne kažejo slabo

Produktivnost merjena s kazalnikom: vrednost čiste proizvodnje na efektivno uro, ki je znašala lani ob polletju 189 din, znaša letos ob četrtletju 208 din in je za 10,4% višja, upoštevajoč stalne cene, pa je realna produktivnost porasla za dobre 3%!

Močno je porasla tudi rentabilnost, predvsem kot posledica delovanja zakona o zagotovitvi plačil. Zdaj namreč za enak obseg in uspeh potrebujemo precej manj obratnih sredstev.

Po kazalnikih PERLA smo zvrstili vse TOZD. Med uspešnejšimi TOZD velja omeniti zlasti GE Ljubljana-okolica, GE Gradnje Ptuj, GE Jesenice, in oba kovinska obrata.

● Kako naprej?

Po reku: »Ne hvali dneva pred večerom« ni mesta za optimizem, seveda pa še manj za črnogledost. Nekateri TOZD imajo sicer slab uspeh ob četrtletju, nekatere niso za dovoljivo zasedene z deli, toda v kritičnem stanju ni nobena TOZD. To je dobro, in če bomo letos izpolnili nekatere naloge, ki jih še odlagamo, potem sodimo lahko dan tudi po jutru.

Okoli vroče kaše — uresničevanja akcijskega programa stabilizacije, povečanja deleža nagrajevanja po delovnem učinku, nadaljnegaboljšanja odnosov med TOZD posebej zdaj ko poskušamo uveljaviti dohodkovne odnose — okoli teh zakuhanih pa še na (povsem) zaužitih reči bomo letos morali nehati samo stopicati (govoriti), ampak jih zares načeti in jih — če ne bo šlo gladko, tudi pogoltniti (uresničiti), četudi bo koga speklo.

Stane Uhan

UPRAVNI ODBOR CENTRA ZA IZOBRAZEVANJE
GIP GRADIS

razpisuje

na podlagi 86. člena Pravilnika o kadrovanju, vzgoji in izobraževanju ter srednjeročnega plana kadrovanja in izobraževanja za šolsko leto 1977/78 naslednje štipendije in prosta učna mesta:

- več štipendij za študij na fakulteti za gradbeništvo, arhitekturo in geodezijo
- 2 štipendiji za študij na elektrofakulteti
- 1 štipendija za študij na filozofski fakulteti (psihologija)
- 1 štipendija za šolanje na Višji šoli za organizacijo dela v Kranju
- 2 štipendiji na VEKS v Mariboru
- 3 štipendije za študij na fakulteti za strojništvo
- 3 štipendije za študij na ekonomski fakulteti, poslovna smer
- 1 štipendija za študij na pravni fakulteti
- 15 štipendij za šolanje na gradbeni tehniški šoli v Celju, Ljubljani, ali Mariboru
- 12 štipendij za šolanje na gradbeni delovodski šoli
- 3 štipendije za šolanje na tehniški šoli strojne stroke
- 6 štipendij za šolanje na ekonomski srednji šoli
- 5 štipendij za šolanje na upravno administrativni šoli
- 1 štipendija za šolanje na srednji politični šoli

Kandidati za razpisane štipendije naj predložijo naslednje dokumente:

- lastnoročno napisano prošnjo s kratkim življenjepisom
  - prošnjo na obrazcu DZS-1,65 (prošnja za štipendijo)
  - zadnje šolsko spričevalo ali potrdilo o opravljenih izpitih
- Prednost imajo kandidati višjih letnikov ter otroci naših delavcev.

in objavlja prosta učna mesta za:

- 80 učnih mest za poklic tesar
- 40 učnih mest za poklic zidar
- 35 učnih mest za poklic železokrivcev
- 12 učnih mest za poklic strojnik gradbene mehanizacije
- 15 učnih mest za poklic strojni ključavničar
- 3 učna mesta za poklice elektromehanike
- 8 učnih mest za poklic mizar
- 12 učnih mest za poklic betoner
- 1 učno mesto za poklic avtomehaničar

POGOJI ZA SPREJEM:

- dokončana osemletka (spričevalo lahko pošljete naknadno)
- zdravstvena sposobnost (zdravniški pregled, ki ga opravite pred sprejemom)
- veselje do izbranega poklica.

Kandidati za izučitev enega od navedenih poklicev naj predložijo:

- lastnoročno napisano prošnjo
- rojstni list
- izpolnjen obrazec DZS-1,65 (prošnja za štipendijo).

Prošnje pošljite na naslov: UO centra za izobraževanje GIP GRADIS Ljubljana, Šmartinska cesta 134/a, ali na sedeže TOZD — kadrovske oddelke: GRADIS TOZD Maribor, GRADIS TOZD Nizke gradnje, Maribor, GRADIS TOZD Ravne na Koroškem, GRADIS TOZD Celje, GRADIS TOZD Jesenice, GRADIS TOZD Škofja Loka, GRADIS TOZD Koper, GRADIS TOZD Ljubljana, GRADIS TOZD Ljubljana okolica, GRADIS TOZD Gradnje, Ptuj, GRADIS TOZD KO Ljubljana, GRADIS TOZD KO Maribor, GRADIS TOZD SPO Ljubljana, GRADIS TOZD Železokrivnica in GRADIS TOZD OGP Ljubljana.
DO 1. JULIJA 1977!

NADALJEVANJE S 1. STRANI - NADALJEVANJE S 1. STRANI - NADALJEVANJE S 1.

novih proizvodih namenjenih gradbeništvu. Tako se je del bivših monterjev lotil novih proizvodnih nalog in to je bil začetek takrat neslutenega razvoja proizvodnje gradbenih strojev v novi proizvodni enoti Strojna. V začetku smo izdelovali skreperje, sušilne bobne in mešalnike. Ti so v začetku bili namenjeni le domačemu podjetju, kasneje pa so se vedno bolj in bolj uveljavljali tudi v celotnem jugoslovanskem prostoru. Pripomniti velja da je pod-

Mario Hernec, predsednik DS KO Maribor

»Kako prijetno bo delati v novem!«

»Malo se bomo še pomenili, nato pa se bomo lotili jedalce.«

jetje imelo lasten konstrukcijski biro, ki je uspešno oral ledino na področju načrtovanja teh proizvodov.

Po skromnih začetkih pa se je kaj hitro pokazala pravilnost usmeritve dela proizvodnje v izdelavo gradbenih strojev, zahvaljujoč stalni skrbi prilagajanja proizvodnega programa zahtevam trga. Ta je seveda terjala odgovarjajoči razvoj tehnologije in kar je nadvse pomembno, počasi a vztrajno se je spreminjala obrtniška miselnost. Tako so nastajali prvi stroji iz tako imenovanega asfaltnega programa kot asfaltna baza AB-1, kapacitete 8-12 t/uro z ročnim upravljanjem, nadaljevali z AB-2, AB-3, AB-4, do asfaltna baza GKW 60 s kapaciteto 60 t/uro in polne avtomatske izvedbe. Skupno smo od leta 1962 do danes plasirali na tržišče 112 asfalt. baz različnih zmogljivosti.

Z ozirom na močno konkurenco inozemskih proizvajalcev te opreme smo se zavzemali za prepoved uvoza, v čemer smo v glavnem uspeli predvsem zaradi ugodnih referenc koristnikov naših doslej izdelanih proizvodov, ki govorijo o kvaliteti, ki v ničemer ne zaostaja za tovrstnimi tujimi proizvodi. To nam omogoča letno prodajo od 7 do 10 asfaltnih baz.

Tudi v proizvodnji protičnih mešalnikov smo težili k raznovrstnosti ponudbe, tako danes izdelujemo mešalnike kapacitete od 15 do 40 m³ na uro. Poleg teh proizvajamo še prisilne mešalnike za asfalt, ki pa so prirejeni tako, da se lahko uporabijo tudi za proizvodnjo betona in mešalnike malte. Do danes smo izdelali 219 PM 250-litrskih, 154 PM 500-litrskih in 3 PM 750-litrskih. Kupci teh strojev so predvsem gradbena in cestna podjetja širom naše domovine. Stroje z oznako Gradisa lahko najdemo od Jesenic do Gevgelije.

V lanskem letu smo izdelali prototip sežigalne peči za uničevanje vseh vrst gorljivih odpadkov. Sežigalna peč uspešno služi svojemu namenu v tovarni nogavic Polzela. V zvezi s perspektivo tega izdelka smo raziskali slovensko področje in ugotovitev dajejo veliko možnosti za kontinuirano proizvodnjo te naprave.

Na področju stavbnega ključavničarstva in konstrukcij težimo k tipizaciji izdelkov. Pravkar končujemo prototipno opremo za zaklonišča. Pri izgradnji hitre ceste skozi Maribor bomo izvedli novo sistem ograjnih elementov iz Alu profilov.

Tak proizvodni program in perspektive razvoja in pa dejstvo, da smo po razformiranju bivših Tehnogradenj prevzeli delavnice na dislociranem Pobrežju, kjer smo formirali remontno in ključavničarsko dejavnost, ki je povzročala obilico organizacijskih in tehničnih težav in nastajanje več stroškov, ter dejstvo, da se je število delavcev naše TOZD povečalo na 220, k temu niso prištejti učenci, je nujno predstavljal pri obstoječih delovnih prostorih resno oviro nadaljnega razvoja. Stanje obstoječih prostorov, silna neurejenost ožje lokacije in komunikativnih poti, neustrezen način transporta in razporeditev spremljanih objektov ter podatek, da se je preko 60% vrednosti proizvodnje ustvarjalo na

Vprašanja in odgovori

V okviru danih možnosti sem se vpisal kot izredni študent v prometno šolo. V skladu s pravilnikom o kadrovanju in izobraževanju GIP GRADISA, sem vložil prošnjo, za nadomeščanje, oziroma za odobritev odsotnosti z dela, vendar mi je komisija zavrnila prošnjo ter zahtevala, da moram delati poln delovni čas. Vse stroške šolanja nosim sam, ker je UO centra za izobraževanje zavrnilo mojo prošnjo za povračilo šolnine. Vprašujem, ali mi lahko komisija brani izobraževanje ob delu?

Odgovor:

Izobraževanja ob delu vam podjetje ne more braniti. Nikakor ne morete zahtevati, da vam PO dovolji nadomeščanje ur, oziroma skrajšani delovni čas, če za to ni dala pristanka komisija za medsebojna razmerja pri vaši TOZD. To pa pomeni, da se lahko izobražujete brez soglasja TOZD, vendar ne morete zahtevati glede skrajšane delovnega časa in dopusta kakršnih koli upravičenj,

Vprašanje iz Maribora:

Komisija za medsebojna razmerja delavcev v naši TOZD je na svoji redni seji, 17. 5. 1977 med drugim sklenila da bo odobraval študijski dopust in dajala priporočila za povrnitev raznih šolnin samo delavcem, ki jih bodo po uspešno končanem šolanju lahko zaposlili na ustreznem delovnem mestu in delavcem, ki so razporejeni na delovna mesta, za katera nimajo ustrezne izobrazbe. Vsem ostalim delavcem, ki se izobražujejo, po končanem izobraževanju pa jih ne bi mogli razporediti na ustrezna delovna mesta, se ne odobrava niti študijski dopust niti ne daje priporočila za povrnitev šolnine. Komisija prosi UO centra za izobraževanje, da čimprej sporoči, če je tako stališče pravilno. Bojimo se namreč, da bodo ostali dajali priporočila brez predhodnega temeljitega razmišljanja. Na ta način bi bili potem naši delavci oškodovani.

Odgovor:

Stališče komisije je pravilno.

le 620 m² delovnih površin, kar je povzročalo številne zaplete in premeščanja izdelkov, onemogočalo varno delo, vse to je vplivalo na odločitev samoupravnih organov o nujnosti izgradnje novih delovnih površin. Če k temu prištejemo še stanje na področju družbenega standarda, ko smo praktično bili brez prostorov za nudenje prehrane, neustreznih sanitarij in garderob, brez prostorov za zborni delovnih ljudi, kulturnih in športnih aktivnosti, je prav gotovo bila pravilna odločitev, da se ob novi proizvodni dvorani zgradi dva aneksa. Z novim objektom pridobivamo 3780 m² uporab. prostorov, 1440 m² delovnih površin, ostalo so jedilnica, garderobe, sanitarije, kotlovnica, obratne pisarne in sejna soba. Investicija je veljala 26 milijonov N din, od tega je 20 milijonov lastnih sredstev in 6 milijonov v obliki kredita Kreditne banke Maribor.

Objekt je gradila Gradisova TOZD Gradbena enota Maribor. Projekt je delo TOZD Projektivni biro Maribor.

Obrtniška dela pa so izvajali: Kristal Maribor, IMP, Elektra Maribor in Zvezda Maribor.

Ko poudarjamo velik pomen novih prostorov v razvoju naše TOZD, se istočasno krepko zavedamo, da to pomeni tudi novo obveznost: proizvajati boljše in več. Izboljšanje delovnih razmer ponuja možnosti za uresničitev te obveznosti, od nas samih in našega odnosa do dela pa je odvisno, v kolikšni meri bomo sposobni te možnosti kar najbolje izkoristiti. Prepričani smo, da je zrelost kolektiva zadostno jamstvo, da si bo prav vsak na svojem delovnem mestu prizadeval, da bo ta cilj prav gotovo dosežen.

Na koncu mi dovolite, da v imenu delavcev TOZD Kov, obrati Maribor izrečem zahvalo in priznanje projektantom, izvajalcem gradbenih in obrtniških del in vsem, ki so kako drugače sodelovali v realizaciji te investicije za kvalitetno opravljeno delo zares lepega objekta, novega delovnega uspeha Gradisa.

Nova kvalifikacijska lestvica

Jugoslovani se danes ukvarjajo z najrazličnejšimi poklici. Mislimo, da jih je več kot 10.000. Po kvalifikacijah se razvrščajo v dve kvalifikacijski lestvici, ki delita ljudi na delavce in uslužbence. Istočasno se je v gospodarstvu razvil ogromen sistem internih kvalifikacij in priznavanje raznih internih izobrazb, različnih od podjetja do podjetja, od ene republike do druge. Velikokrat je glavni razlog za izmišljanje izobrazbe in nazivov to, da je osebni dohodek v temeljni organizaciji združenega dela določen ne toliko od dela, temveč od izobrazbe in naziva.

Čeprav se interni kriteriji v delovnih organizacijah ne morejo »prepevedati«, obstoji vsesplošna potreba, da se ukine dvojnost fizičnega in umskega dela, kakor tudi delitev na posredno in neposredno proizvodno delo. Določena naj bi bila ena sama kvalifikacijska lestvica za celo državo. S to lestvico, za katero so predlog pred več kot letom dni naredili republiški in pokrajinski sekretarji za prosveto in kulturo in jo dali v javno razpravo, bi se izbrisale razredne razlike, vsi bi postali delavci, razvrščeni glede na zahtevnost dela, ne glede na to ali je to intelektualno ali predvsem ročno delo.

Predlog nove kvalifikacijske lestvice z enajstimi stopnjami (v Sloveniji osem) bi bil tak: priučeni delavec (I. stopnja), specializirani strokovni delavec, strokovni delavec, višji strokovni delavec (proizvodni inženir, učitelj in podobno), višji strokovni delavec — specialist, visoko strokovni delavec (dipl. inž., profesor in podobno), visoko strokovni delavec — specialist, visoko strokovni delavec — magister znanosti, in 11. kategorija oziroma stopnja visoko strokovni delavec — dr. znanosti. To je nastalo paralelno s predlogom reforme usmerjenega izobraževanja. Objavljamo lestvico kategorij poklicev v Sloveniji:

Ime kategorije Oznaka kategorije glede na nivo znanja, spretnosti, navad, sposobnosti in temu ustrezno funkcijo in zahtevnost opravil

I. ENOSTAVNI POKLICI NK Delovne spretnosti, navade in sposobnosti, ki omogočajo dojemanje in izvajanje enostavnih opravil

II. MANJ ZAHTEVNI POKLICI PK Posamično funkcionalno znanje, ustrezne senzomotorične spretnosti in delovne navade ter sposobnosti, ki omogočajo dojemanje navodil in izvajanje manj zahtevnih opravil

III. SREDNJE ZAHTEVNI POKLICI PU Sistematično usvojeno posamično funkcionalno znanje, ustrezne psihomotorične spretnosti in delovne navade ter sposobnosti, ki omogočajo dojemanje procesov dela, izvajanje srednje zahtevnih opravil in ugotavljanje nastalih konkretnih problemov pri izvajanju dela

IV. ZAHTEVNI POKLICI KV Sistematično usvojeno celovito praktično in posebno teoretično znanje, ustrezne psihomotorične spretnosti ter sposobnosti, ki omogočajo izvajanje zahtevnih opravil, razumevanje sporočil v ustni, pisni in grafični obliki, prenos teh sporočil v naprej opredeljene delovne situacije in delavcem ter reševanje konkretnih problemov pri enostavnih, manj zahtevnih, srednje zahtevnih in zahtevnih opravilih

V. BOLJ ZAHTEVNI POKLICI VK Zaokroženo teoretično znanje in posebno praktično znanje, psihomotorične spretnosti za bolj zahtevna opravila ter sposobnosti, ki omogočajo: izvajanje bolj zahtevnih opravil, razumevanje sporočil v ustni, pisni in grafični obliki, prenos teh sporočil v delovne situacije, za katere so podane le okvirne smernice, reševanje in obvladovanje množice praktičnih problemov, sprejemanje in ustrezno prenašanje informacij ter koordiniranje dela v manj obsežnejših proizvodnih, poslovnih in podobnih procesih.

VI. ZELO ZAHTEVNI POKLICI Zaokroženo posplošeno in posebno teoretično znanje, posebno praktično znanje in sposobnosti, ki omogočajo izvajanje zelo zahtevnega dela, razumevanje in razlago strokovnih izsledkov, prenos teh izsledkov pri reševanju problemov v najrazličnejših delovnih situacijah, sprejemanje, oblikovanje ter ustrezno prenašanje informacij ter koordiniranje dela v obsežnejših in pestrejših proizvodnih, poslovnih in podobnih procesih.

VII. VISOKO ZAHTEVNI POKLICI Posplošeno in poglobljeno posebno teoretično znanje, posebno praktično znanje in sposobnosti, ki omogočajo: izvajanje visoko zahtevnih opravil, reševanje teoretičnih in praktičnih problemov v najrazličnejših delovnih situacijah, oblikovanje novih teoretičnih in praktičnih rešitev, sprejemanje in oblikovanje teoretičnih in praktičnih rešitev, sprejemanje in oblikovanje ter ustrezno prenašanje sistemov kompleksnih informacij in koordinacije dela v najbolj pestrih proizvodnih, poslovnih in podobnih procesih

VIII. VISOKO ZAHTEVNI SPECIALIZIRANI POKLICI Poglobljeno teoretično in uporabno znanje ter sposobnosti, ki omogočajo: odkrivanje novih spoznanj na specialnih strokovnih in zahtevnih področjih, načrtovanje in koordiniranje znanstvenih raziskav, reševanje najzahtevnejših problemov ter oblikovanje modelov za prenašanje ter rešitev v prakso

Ta lestvica kategorij poklicev predstavlja model za razvrščanje poklicev, ki so potrebni združenemu delu za izvajanje najrazličnejših opravil. Lestvica oziroma taka kategorizacija poklicev je lahko podla-

ga za različne namene kot je to v uvodu že omenjeno. Toda če na njeni podlagi želimo karkoli graditi, kot npr. usmerjeno izobraževanje, potem samo lestvica ni dovolj.

Prešernova družba Knjige za vsakogar

Za nami je leto knjige, prav pa bi bilo, da bi leto knjige ostalo še letos, prihodnje leto, pa še in še naj bi si ta leta sledila. Stoletnica Cankarjevega rojstva in spominski letnici na našo moderno, na Ketteja in Kosovela, so nas zadržale za knjigo — predvsem za tisto knjigo ki smo jo dolžni dati ljudstvu. Pravi dedič naše preteklosti literature je ljudstvo, to je naš delovni človek, ustvarjalec vseh vrednot in dobrin, tako kulturnih in gmotnih. Prešernova družba je prav gotovo tista knjižna institucija pri nas, ki ji je naloženo, da goji in razvija najbolj plemenito kulturno in izobraževalno knjižno tradicijo na Slovenskem. Nenehno se moramo zavedati, da z doseženim ne moremo biti zadovoljni, da nas čaka še veliko dela in da se mora založniško delo, skladno z razvojem naše družbe, nenehno razvijati.

Prešernova družba je v preteklem letu veliko storila, da bi prek socialistične zveze in sindikatov oživila in na novo razvila poverjeniško mrežo. Dosedaj so v 50 občinskih sindikalnih svetih imenovali poverjenike Prešernove družbe, katerih glavna naloga je organizacija zaupniške mreže po delovnih organizacijah. Zavedamo se, da se v enem letu ne da vsega storiti, vendar z dosedanjimi rezultati ne moremo in tudi ne smemo biti zadovoljni. Želimo, da naši poverjeniki to akcijo uspešno nadaljujejo.

Informiranje ni le obveza ampak je dolžnost

V Beogradu je bilo sklicano v imenu Zveznega sindikata gradbenih delavcev Jugoslavije, komisije za izobraževanje, znanosti in kulturo (informativna propagandna dejavnost) — posvetovanje o informiranju v tistih delovnih organizacijah, ki izvajajo dela v inozemstvu, med njimi tudi GIP GRADIS.

Poleg predstavnikov delovnih organizacij so na posvetovanju sodelovali tudi predstavniki gospodarske zbornice, odbora za zaposlovanje in predstavniki RTV Beograd.

Namen tega posvetovanja je bil naslednji:

- da na osnovi izpolnjene ankete — skozi razgovore na posvetovanju

- pride do spoznanja, kako informirati zaposlene v detaširanih enotah o poslovanju delovne organizacije ter o dogajanjih v domovini.

Iz razprave povzemam nekaj bistvenih zaključkov:

Zakon o združenem delu tretira informiranje kot sestavni del samoupravljanja, kot pogoj za ostvarjanje samoupravnih pravic, kot pravico in obvezo vseh delavcev. Za nepravčasno, neobjektivno, neresnično informiranje Zakon o združenem delu predvideva tudi kazensko določilo, ter se kaznuje odgovorni delavec, organ ali delovna organizacija.

Pomen informiranja pa ne vidimo samo v odnosu do razvoja samoupravljanja ampak tudi v odnosu do afirmacije naših pozitivnih izkušenj in dosežkov pred drugimi državami, posebno v odnosu na potrebo zavračanja raznih tujih neprijateljskih hotenj. Vsled tega je informiranost delavcev najbolj učinkovito sred-

Predsednik RO SGDS je seveda »naše gore list«

Ravne nas niso razočarale

Izvršni odbor republiškega odbora sindikata gradbenih delavcev je že pred časom sklenil, da bodo njegovi sestanki vsakič v drugem kraju in pri drugem gradbenem podjetju. S tem so se hoteli izogniti staremu forumskemu delu, ki je še pri marsikaterem organu v navadi. Tako ni več edino le Ljubljana tista, kjer se shajajo delegati na svojih sejah, ampak je vsaj del politične aktivnosti najvišjih »vrhov« preneseno tja, kamor sodi: v delovne kolektive — v bazo.

Zadnji sestanek izvršnega odbora RO SGDS je bil tako v Ravnah na Koroškem, kjer je bila njegova gostiteljica naša temeljna organizacija

združenega dela. Resda je imel marsikateri delegat dolgo pot do sejnega mesta, vendar so naši Gradisovci pripravili vsem topel sprejem, tako da so kar hitro pozabili na težave.

Za prijeten zaključek sestanka so poskrbeli v naši novi menzi, kjer so gostom pripravili res zelo okusno kosilo. Njihov obed se je zavlekel še do prvih prihodov lačnih delavcev in ko so delegati videli, da pravzaprav delavci dobijo enak obrok kot oni, so bili nekateri kar presenečeni, mi pa seveda spet zadovoljni. Torej — Ravne so se res pokazale kot odlični gostitelji.

Člani IO RO SGDS

nja poslovne tajnosti«. Z internimi akti delovne organizacije mora biti urejeno, kaj se šteje za poslovno tajnost in morajo delavci v naprej vedeti o čem bodo oziroma smejo obravnavati.

Sleherni delavec bi moral biti seznanjen (najbolje v obliki seminarja) z ekonomsko geografskim položajem, ureditvijo države, njeno zgodovino, državno politično ureditvijo in običaji države, v katero delavci odhajajo. Nadalje bi morali biti seznanjeni o normah obnašanja, katerih bi se mogli pridrževati kot »emisari« svoje države, spoznati vrsto dela, ki ga bodo opravljali. Spoznati bi morali pogoje življenjskih nujnosti, nastanitev, prehrano, higiensko tehnično zaščito in družbeno zaščito. Poznati morajo akte, s katerimi se regulira samoupravni odnos itd. Vse te zahteve nakazujejo, da morajo priprave za delo v tujini biti sistemsko izvedene.

Kot najbolj množična oblika informiranja za delavce v tujini so vsepovsod glasila — časopisi delovnih organizacij, razni informatorji, zelo redki so obiski predstavnikov podjetja, organov upravljanja sindikata k našim ljudem v inozemstvu. Povsod se pogreša »živa beseda«, ter druge oblike delovanja po samoupravni »plati«.

Sprejeto je stališče, da je kolektiv dobro informiran tudi v inozemstvu tam, kjer je za to odgovorna služba ali oseba, ne pa, da se informiranje prenaša na informativne skupine, katere to vlogo opravljajo volonter-

Prav tako je iznešeno, da je mnogokrat neinformiranje tako doma, kot v inozemstvu vprašanje »čuva-

(nadaljevanje na 8. str.)

Poleg stare stanovanjske barake so postavili še novo, ki nudi streho 20 delavcem

V Rušah polne roke dela

Ze pred leti smo hvalili naš košček Gradisa v Rušah. Vsidrali so se v tej veliki vasi oziroma predmestju Maribora, kot da jim je to matičen kraj in moramo reči da so v tem času res že veliko novega storili tam okoli. Nič več se ne počutijo le kot prišleki, ki bodo prej ali slej »spokali kovčke« in odšli. Z domačimi so se resnično »ujeli« in najbrž se bi težko našla stvar, ki jo Gradis ne bi storil za svoje Rušane.

Pa začnimo pri stanovanjih. V zadnjih štirih letih so naši zgradili v Rušah 210 stanovanj v družbenem sektorju in 50 stanovanj v zasebnem sektorju. Trenutno je v gradnji 100 stanovanj, vendar 50 od teh že tik pred vselitvijo. Skupna vrednost le-teh je približno 40 milijonov din. Kvadratni meter stanovanja stane v teh blokih 6700 din, kar je najnižja cena na mariborskem območju. Z gradnjo stolpičev so začeli lani februarja, oktobra pa morajo biti stanovanja vseljiva.

Drugi večji objekt v Rušah je nova kisikarna tovarne dušika. Objekt je že na daleč viden, saj z vso

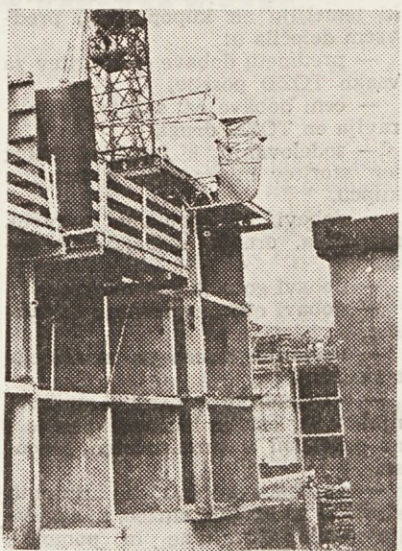
ostrino izstopa iz bližnjih zaprašenih tovarniških objektov. Vrednost kisikarne je 15 milijonov din, zgrajena pa je bila v petih mesecih. Hala je tipska — Gradisova in ponaša se z 18-metrskimi razponi in 13 m visokimi stebri ter žerjavno progno.

Ruše bodo v kratkem dobile tudi nov gasilski dom. Stoji na zidovih stare zgradbe in naj izdamo še malo skrivnost: v temelje so vgradili spomenico o vseh najvažnejših dogodkih v današnjih dneh, s podatki o izvajanju in investitorju itd. Investicija je vredna 2 milijona din.

V Rušah je sedaj zaposlenih 100 naših delavcev. Večina jih stanuje v prijetnem naselju ob tovarni dušika, ki so si ga sami postavili. Najprej je bilo v stanovanjskih barakah prostora za 70 ljudi, sedaj pa so naselje povečali in v njem živi okoli 90 delavcev.

Največji investitor gradenj, ki jih izvaja Gradis, je tovarna dušika Ruše. Prav od nje si obetajo tudi v bodoče največ dela. Potrebno bo zgraditi nove peči za ferosilicij, novo upravno zgradbo in skladišče za

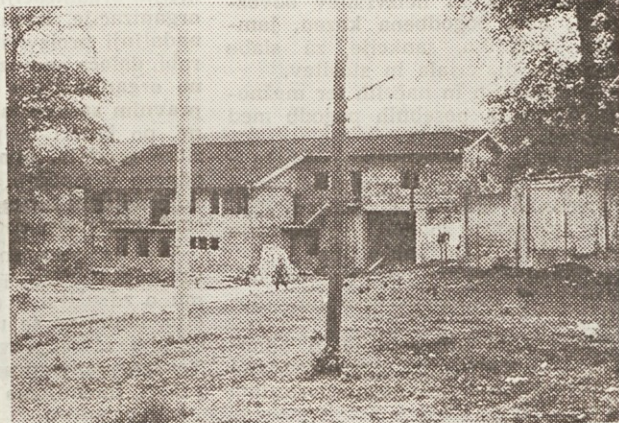
surovine itd. Naši Gradisovci upajo, da so s svojim delom dosedaj že dokazali, kaj zmorejo, tako da se jim bo lahko to štel v dobro pri naslednjih licitacijah.

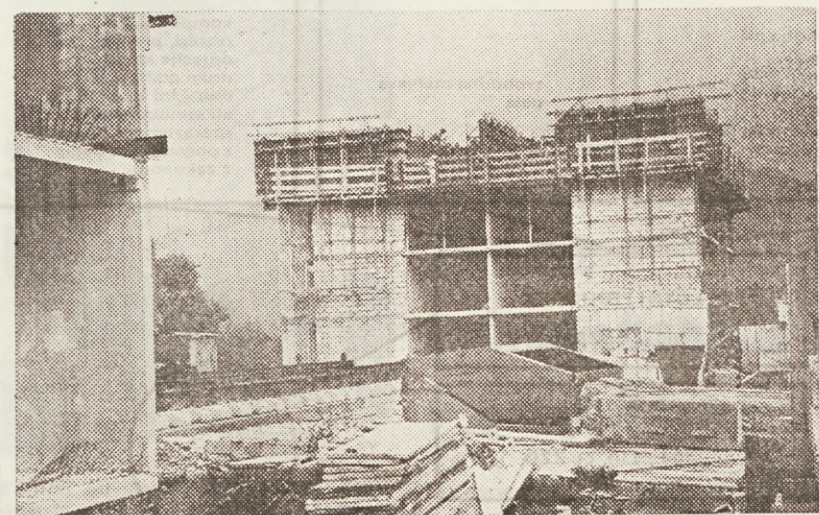
Zerjav pravkar montira nov opaž

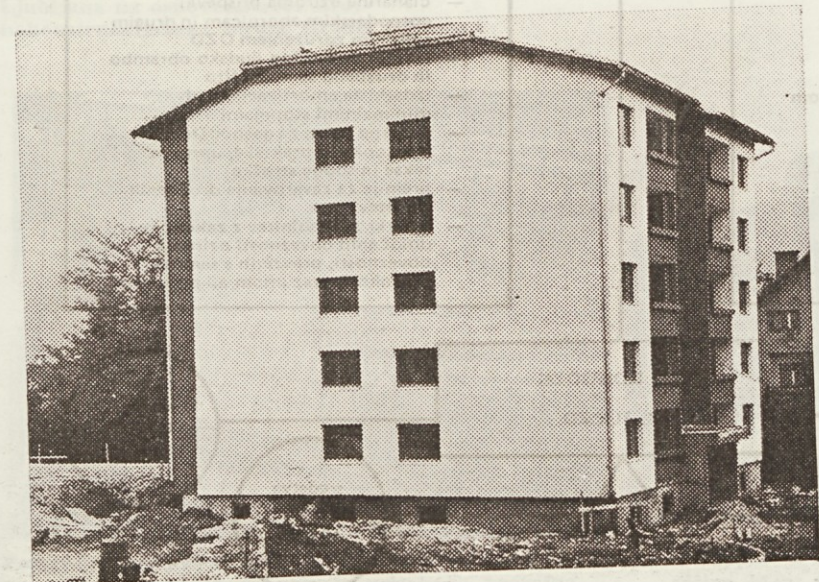
Tak je bil gasilski dom pred pričetkom gradnje...

...in tak je danes

Novih 25 stanovanj že raste

Stolpič je pripravljen za vselitev

Problematika transfera tehnologije

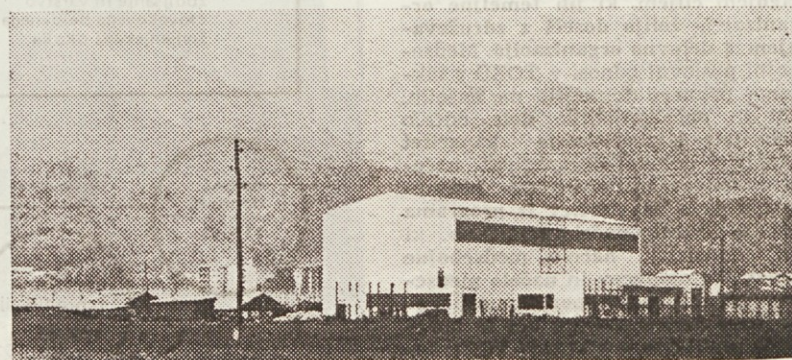
GIP Gradis sodeluje v času od 8. do 12. junija 1977 na 2. mednarodnem sejmu tehnoloških inovacij in transfera tehnologije v Beogradu. Da bi se seznanili kako pomembni so ti inovacijski procesi za gospodarski in splošni družbeni napredek, želimo na kratko opisati področje transfera tehnologije in analizirati smotrnost uvoza tuje tehnologije.

Področje transfera domače in tuje tehnologije v prakso je osnovni element modernizacije obstoječih kapacitet in smotrnost investiranja v nove objekte. Rezultat more biti višja produktivnost dela in konkurenčna sposobnost proizvodov na domačem in tujem trgu. Konkurenčna sposobnost proizvodov na tržišču je dokončna potrditev pravilnosti izbora projekta in tehnologije z ustrežno kvaliteto in ceno. S tem je uspešno zaključena vrsta dejavnosti od znanstvenih zamisli, raziskav, projektov, do proizvodnje in tržne realizacije

novosti, ter njene pravne zaščite.

Po letu 1974 sta Zveza sindikatov Jugoslavije in Gospodarska zbornica usmerili svoje akcije na dve področji: na ugotavljanje smotrnosti uvoza inozemskih tehnologij in na akcije pospeševanja razvoja domačih dosežkov tehnologije, s katerimi bi se lahko enakopravno in konkurenčno vključevali v mednarodno delitev dela.

Analize iz področja uvoza tuje tehnologije so pokazale družbeno potrebo po strokovni obdelavi in evidenci pogodb o pridobitvi inozemskih pra-

Nova kisikarna čaka samo še montažo strojev

Sindikata mora aktivneje poseči v stabilizacijsko aktivnost

Prilago in izvajanje akcijskih programov stabilizacije sindikat že nekaj let uvršča v programe svoje aktivnosti. S tem prevzema sindikat politično odgovornost, da so programi stabilizacije nenehno prisotni v našem vsakdanjem ravnanju. Ob koncu leta 1976 je konferenca OOS dala pobudo, da se obstoječi akcijski program stabilizacije dopolni oziroma se iz njega črtajo tiste točke, ki z ozirom na nove pogoje niso več aktualne. Ta pobuda je bila realizirana s tem, da je posebna komisija za spremljanje akcijskega programa stabilizacije pripravila nov delovni osnutek. Ta je bil predložen vsem temeljnim organizacijam z nalogo, da s pomočjo tega osnutka pripravijo svoje konkretne pedloge, določijo nosilce posameznih nalog ter roke v katerih bodo posamezne naloge izvršene. Ko smo zbirali podatke o tem kako je s pripravo in izvajanjem programov stabilizacije, smo lahko ugotovili, da aktivnost ni zadovoljiva. Z oziroma na to, da je komisija osnutek pripravila v januarju, smo pričakovali, da bodo v tem času programi povsod že pripravljeni, pa tudi znani že nekateri rezultati aktivnosti na tem področju. Vendar lahko ugotovimo, da so programi v večini primerov šele v pripravi.

Takšna situacija kaže na to, da še vedno nismo dovolj resno pristopili k tej akciji in tudi sindikat pri tem ni odigral vloge iniciatorja celotne aktivnosti na področju stabilizacije v temeljnih organizacijah. Ko nameravamo vprašanja stabilizacije postaviti na dnevni red prihodnje seje konference bomo morali predvsem poudariti vlogo in naloge sindikalnih organizacij pri sprejemanju programov tam kjer še to ni storjeno in kasneje pri stalnem spremljanju izvajanja programov.

Nasploh lahko ugotovljamo zelo različen odnos do programov stabilizacije pa tudi do aktivnosti na tem področju. V večini primerov sicer menijo, da so programi na vsak način potrebni, vendar se izraža tudi pesimizem ali jih je v praksi moč uresničiti. Predvsem je težko določiti takšne kazalce in merila, na osnovi katerih bi lahko realno ocenjevali oziroma izračunali učinke na posameznih področjih. Predvsem takšno mišljenje je tudi v preteklih letih vplivalo na to, da so programi več ali manj ostali samo na papirju. Vse prepogosto se zadovoljujemo s tem, ko rečemo, da so osnovne postavke

programa itak prisotne pri našem vsakdanjem delu in nas že sama situacija na tržišču sili k temu, da se stabilizacijsko obnašamo. Mnogokrat je to tudi res, vendar je ob takšnem delu težko ugotoviti ali smo s tem našim stabilizacijskim obnašanjem tudi uspeli in če nismo uspeli, kje so vzroki za to. Zato bomo le takrat, ko bodo naloge konkretno določene in znano tudi kdo je odgovoren za izvajanje posameznih nalog, lahko ugotavljali vzroke za neuspeh, pa naj bodo ti objektivni ali subjektivni.

Vprašanje odgovornosti za izvajanje programov stabilizacije moramo nujno povezovali tudi z nagrajevanjem po delu, ker se mnogokrat postavlja vprašanje sankcioniranja neizvrševanja nalog iz programa stabilizacije. To sankcioniranje pa lahko izvršimo samo v okviru sistema nagrajevanja, čeprav je tisti del osebnega dohodka, ki je neposredno odvisen od izvrševanja konkretnih nalog oziroma učinka, premajhen in zato tudi takšno sankcioniranje nima želenega efekta. Zato bomo morali izvajanje programov stabilizacije močneje vgraditi v sistem nagrajevanja po delovnem učinku. Sedaj so prisotna tudi takšna mišljenja, da se posameznikom za nekaj tisočakov ne »izplača« ukvarjati še z nalogami, ki jih pred njih postavlja program stabilizacije.

Sindikata bo moral vztrajati, da bodo programi stabilizacije povsod čimbolj konkretno izdelani, da bodo opredeljeni nosilci nalog, kakor tudi roki. S tem, da bo vprašanja stabilizacije postavil na dnevni red svojih sestankov, pa bo moral doseči, da programi ne bodo ostali le na papirju kot se je to dogajalo v zadnjih letih, ampak da bodo programi postali del našega vsakdanja, predvsem pa se moramo zavdati, da programi stabilizacije niso zgolj politična akcija, temveč sestavni del pizadevanja za čim boljši materialni položaj delavcev. Zato moramo poskrbeti, da bodo s programi tudi vsi seznanjeni. Razprava na seji konference, ko bo ta obravnavala vprašanja stabilizacije, bo nedvomno nakazala še mnoga druga odprta vprašanja, predvsem pa konkretizirala vlogo in naloge sindikalnih organizacij pri spremljanju in ocenjevanju, pri izvajanju akcijskih programov stabilizacije v temeljnih organizacijah.

Valter Masten

vic industrijske lastnine, o dolgoročni proizvodni kooperaciji, o skupnih vlaganjih in poslovanju, o čimnem sodelovanju, na osnovi katerih bi se lahko strokovno ocenjevala smotrnost dosedanjih pogodb in pravičnost sklepanja novih. Analize licenčnih pogodb namreč kažejo, da se v nobenem primeru ne sme brez dovoljenja inozemskega partnerja izvažati proizvode na zahodno-evropsko tržišče, le delno pa je dovoljen izvoz na vzhod in dežele v razvoju. Inozemski partnerji pa so pri skupnih vlaganjih vložili kapital predvsem v obliki licence, know-howe in drugih nedenarnih oblikah.

Da bi rešili ta problem čim ugodneje, moramo ugotoviti strokovni nivo izbrane tehnologije in dobro pretehtati upravičenost njenega izvoza, ob istočasnem razvijanju in zaščiti domače tehnologije na področjih, kjer je ta že enako kvalitetna ali pa jo bomo sposobni razviti. Vzoredno moramo tržno uveljavljati tako doma kot na tujem, posebno pa v deželah v razvoju, dosežke domače tehnologije in s tem doseči večji delež v izvozu projektov in opreme.

Rezultate o dejavnosti jugoslovanskih podjetij, Gradisa in njemu sorodnih podjetij na tem področju bo mogoče ugotoviti s primerjanjem posameznih razstavljalcev na sejmu tehnoloških inovacij in transfera tehnologije v Beogradu. O tem pa bomo pisali v eni naslednjih številčk Gradisovega vestnika.

Marko Zontar

Urejanje poslovnih razmerij med temeljnimi organizacijami

Urejanje razmerij med temeljnimi organizacijami v delovni organizaciji zajema široko in zapleteno problematiko, ki je lahko obravnavamo z ekonomskega, organizacijskega, družbenosociološkega in pravnega vidika. Tukaj se bomo omejili le na urejanje razmerij s samoupravnimi splošnimi akti med temeljnimi organizacijami v delovni organizaciji z vidika, kako delavci v temeljni organizaciji pridobivajo dohodek TOZD iz celotnega dohodka. Dohodek TOZD je osnova in nagib za združevanje dela delavcev v TOZD in TOZD v delovno organizacijo.

Odgovor na vprašanje, s kakšnimi instrumenti urejamo odnose med TOZD, je odvisen od načina in podlage za pridobivanje dohodka TOZD. Izhajajoč iz zakonsko opredeljenih vrst podlage za pridobivanje dohodka TOZD, bomo poskušali opredeliti tudi instrumente, ki urejajo odnose glede na vrsto omenjene podlage za pridobivanje dohodka.

Podlage za pridobivanje dohodka TOZD

Po zakonu o združenem delu so štirje možni viri za pridobivanje dohodka TOZD iz celotnega prihodka. Prvi način pridobivanja dohodka je prodaja proizvodov in storitev na domačem in zunanjem trgu. Druga oblika je dohodek, dosežen z udeležbo pri skupaj ustvarjenem dohodku iz združenega dela in sredstev. Tretja oblika pridobivanja dohodka je svobodna menjava dela med posameznimi asociacijami delavcev (delovna skupnost). Četrta oblika pa je dohodek, ki ga delavci pridobivajo v obliki kompenzacij, regresov, premij, dotacij, ali na kakšni drugi podlagi, ki jo določa zakon ali samoupravni sporazum.

a) Prodaja proizvodov in storitev

a) Prodaja neposredno na trgu

Glavna oblika pridobivanja dohodka v gospodarstvu je neposredna prodaja proizvodov oz. storitev na trgu s prodajno pogodbo. Proizvodi in storitve se prodajajo na trgu v okviru kupoprodajnih pogodb oz. drugih pogodb blagovnega prometa. Za te pogodbe veljajo pravni predpisi blagovnega prometa, zlasti pa splošne uzanice za blagovni promet in drugi pozitivni predpisi. Kolikor pozitivni predpisi ne urejajo konkretnih oblik blagovnega prometa, se uporabljajo pravna pravila bivše trgovske zakonodaje. Bistvo vseh teh odnosov je, da TOZD v okviru takšnega poslovnega odnosa poslujejo po načelih tržišča, s tem da s svojimi normativnimi akti ne morejo bistveno posegati na tržna razmerja. Samoupravno normiranje v temeljni organizaciji, ko le-ta pridobiva dohodek s prodajo svojih proizvodov in storitev na domačem oz. zunanjem trgu, se nanaša predvsem na organizacijsko in ekonomsko področje notranjih razmerij, kot npr. način in postopek določanja cen, način prodaje proizvodov oz. storitev, obseg pooblastil pooblaščenih pri prodaji, način sklepanja pogodb, splošni pogoji prodaje, reševanje sporov, zagotavljanje plačil z instrumenti zavarovanja ipd. Ta vprašanja se urejujejo s samoupravnimi splošnimi akti v temeljni organizaciji združenega dela, zlasti pa s samoupravnim sporazumom o združevanju dela delavcev in statusu temeljne organizacije združenega dela. Določena vprašanja, zlasti glede t.i. obsega pravne sposobnosti temeljne organizacije, morajo biti urejena tudi v samoupravnem sporazumu o združevanju temeljnih organizacij v delovno organizacijo.

V praksi naših temeljnih organizacij so vprašanje tehnične narave nastopanja na tržišču lahko urejena z drugimi splošnimi akti, kot npr. s pravilnikom o cenah, sklepi samoupravnih organov ipd. Možnosti samoupravnega normiranja teh razmerij so omejene zaradi partnerskega odnosa med temeljnimi organizacijami in pa kupcem na tržišču, s katerim se urejajo odnosi glede prodaje proizvodov in storitev le na podlagi obilgacijskih pogodbenih razmerij, ki so oblikovana in poznana v pravu.

Naše TOZD so v letu 1975 prodajale neposredno na trgu delež svoje proizvodnje takole (podatki APS — korišćenje zmogljivosti obratov št. 40/0-1/72-107 z dne 7. 9. 1976):

1. TOZD Gradbene enote 100 % (ni natančnejših podatkov o deležu interne realizacije — te bo treba še ugotoviti)

2. TOZD obrati (skupaj) 27 % od tega:

a) KO Ljubljana	48 %
b) KO Maribor	39 %
c) LIO Skofja Loka	37 %
d) OGP Ljubljana	49 %
e) SPO Ljubljana	4 %
f) Zelezokrivnica	0,2 %
g) PB Ljubljana	49 %
h) PB Maribor	45 %

Ze ti podatki kažejo, da je orientiranost na zunanji trg (izven Gradisa) najbolj zastopana pri gradbenih

enotah, nato približno s polovično vrednostjo proizvodnje pri obratih (oba KO, LIO, OGP ter Biroja), najmanj ali skoro nepomembno pri SPO in Zelezokrivnici.

a) Prodaja med TOZD znotraj delovne organizacije

Podlaga za pridobivanje dohodka TOZD je lahko tudi prodaja proizvodov in storitev v okviru delovne organizacije. Govorimo o t.i. interni realizaciji, ki se lahko opravi na dva načina: s kupoprodajnim odnosom med temeljnimi organizacijami v okviru delovne organizacije ali pa s skupno ustvarjenim prihodkom, o čemer bo govora pozneje.

Kolikor so se temeljne organizacije združenega dela v okviru delovne organizacije združenega dela v okviru delovne organizacije dogovorile, da prodajo svoje proizvode in storitve med seboj na podlagi kupoprodajnega obligacijskega razmerja, potem je nujno potrebno razmerje samoupravno normirati v samoupravni sporazum o združitvi v delovno organizacijo oz. s posebnim samoupravnim sporazumom. Določena vprašanja pa se lahko urejajo tudi s pogodbami obligacijskega prava, zlasti pa s kupoprodajno pogodbo.

Medsebojna poslovna razmerja med TOZD v delovni organizaciji se sicer lahko urejajo na enak način kot odnosi s organizacijami združenega dela na tržišču, kar pomeni na podlagi kupoprodajne pogodbe, vendar moramo omeniti, da to ni intencija zakona o združenem delu, temveč je ena od možnih oblik, ki jih zakon o združenem delu dovoljuje. Kolikor so se delavci v TOZD odločili za ta način poslovanja, morajo v samoupravnem sporazumu o združevanju v delovno organizacijo vsaj okvirno opredeliti te odnose, konkretne odnose pa urejajo s pogodbami. Pravila, ki veljajo za pogodbe, bodo veljala vedno in povsod, če drugače ni urejeno in dogovorjeno v samoupravnem sporazumu o združevanju v delovno organizacijo.

Po že omenjenih podatkih APS za leto 1975 so naše TOZD obrati »interni realizirale« naslednje deleže svoje vrednosti proizvodnje (v okviru Gradisa)

— skupaj vsi TOZD obrati	73 %
od tega: KO Ljubljana	52 %
KO Maribor	61 %
LIO Skofja Loka	63 %
OGP Ljubljana	51 %
SPO Ljubljana	96 %
Zelezokrivnica	100 %
Biro Ljubljana	51 %
Biro Maribor	55 %

Ti podatki kažejo na sorazmerno veliko soodvisnost TOZD obrati s TOZD gradbenimi enotami, kar pa je normalno, saj imamo po določbah samoupravnega sporazuma o združitvi v GIP Gradis dogovorjeno veliko stopnjo medsebojne soodvisnosti in dogovorjeno tudi neomejeno solidarno odgovornost.

Prav zaradi tega kaže, da bomo medsebojne dohodkovne odnose morali urejevati na podlagi dogovora o udeležbi na skupnem prihodu, o čemer bo govora v nadaljevanju.

Ker so delavci v TOZD povezani s skupnimi interesi z delavci v drugih TOZD v delovni organizaciji, je nujno, da svoje medsebojne poslovne odnose urejajo po načelih, ki zagotavljajo uresničevanje določenih skupnih interesov pri delu. četudi so njihovi medsebojni odnosi kupoprodajni. Urejanje ter pravnih razmerij med temeljnimi organizacijami na čisto »pravnih« normah, ki veljajo za odnose na tržišču med delovnimi organizacijami, ni primerno. Zaradi skupnih interesov morajo poslovni odnosi med TOZD biti prilagojeni ciljem, ki jih temeljne organizacije želijo doseči z združevanjem v delovno organizacijo. Medsebojni poslovni odnosi v TOZD v takšnem primeru temeljijo na načelih, kot so načelo delitve dela, načelo prioritete izkoriščanja kapacitet TOZD v delovni organizaciji, načelo prepovedi samovoljnega prevzemanja dela in storitev iz programa drugih TOZD, načelo obračuna, ki je dogovorjen, načelo medsebojne zaposlitve delavcev in načelo medsebojnega reševanja sporov z arbitražo. Brez dvoma morajo vsa ta načela in praktično poslovanje TOZD temeljiti na načelu ekonomskih tržnih zakonitosti, ki se izraža v dogovorje-

nem načinu obračunavanja, v predkupni pravici, v pravici največjih ugodnosti v medsebojnem prometu s storitvami in proizvodi v skupnem izkoriščanju pravic s področja industrijske lastnine in slično. Celotno medsebojno poslovanje temeljne organizacije bo moralo temeljiti na socialistični moralni, načelu vestnosti in poštenosti in načelih dobrega gospodarjenja.

Za izvedbo organizacije takšnega medsebojnega poslovanja, na podlagi katerega TOZD pridobivajo dohodek, ne zadošča samo načelna opredelitev teh razmerij, temveč je potrebno, da se TOZD v samoupravnem sporazumu o združitvi v delovno organizacijo dogovorijo o konkretnostih pravicah in obveznostih glede na naravo in obseg medsebojnega poslovanja. Tako bi moral ta samoupravni sporazum o združitvi v delovno organizacijo vsebovati glede medsebojnih poslovnih razmerij, ki temeljijo na kupoprodaji, predvsem določila o:

- predmetu dobave oz. storitev za vsako TOZD posebej
- ceni dobave oz. storitve, ki opravlja en TOZD drugi,
- sodelovanju k izvršitvi nalog ter storitev internemu eksternemu kupcu,
- dobavi in sprejemu surovin, materiala, orodja, embalaže in podobno,
- dobavi gotovih proizvodov,
- dobavi enoti za prodajo na tržišču,
- urejanju internega zunanjega transporta,
- sprejema in zamenjavi strokovnjakov ter ostalih kadrov, ki so tesno povezani v proizvodnem procesu,
- dogovoru o obračunu skupnih stroškov za skupne službe, ki opravljajo administrativne in pomožne posle v poslovnem razmerju,
- kreditnih odnosih med posameznimi TOZD ter načinom plačila storitev,
- sankciji za neizvršitev obveznosti, npr. pogodbeno kazen, jamstvo, poročstvo, sankcije za slabo kvaliteto materiala in storitev,
- kriterijih in načelih ter možnosti sklepanja posebnih pogodb med posameznimi TOZD,
- zavarovanju plačila v skladu z zakonom o zavarovanju plačil med uporabniki družbenih sredstev,
- reševanju sporov, ki nastanejo pri medsebojnem poslovanju,
- medsebojnem poročstvu oz. odgovornosti za medsebojne obveznosti.

Pri normiranju omenjenih odnosov med temeljnimi organizacijami v okviru samoupravnega sporazuma

V maju nas je obiskala delegacija iz Tanzanije: Kanemba Germanus Daniel, Mziba Venerable in Fupi Evarist

bo brez dvoma najtežje rešiti vprašanje cen za proizvode, ki jih TOZD prodaja drugi TOZD. V praksi se vedno obstaja dilema, kdaj se med TOZD izoblikujejo tržne oz. tkzv. planske interne cene. Zdi se, da ne bi bilo mogoče zagovarjati čisto tržnih ali čisto internih planskih cen. V medsebojnih odnosih med TOZD bi kazalo uveljaviti tržne cene, ki se naj korigirajo z ekonomskimi kazalci, ki jih narekujejo konkretni medsebojni proizvodi in drugi odnosi med TOZD v delovni organizaciji. Pri tej pravni normi tudi zakonski predpisi niso nobena ovira, da delavci ne bi samostojno odločali in samostojno urejali to vprašanje v skladu z njihovimi interesi. Pri opredeljevanju cene bi se vedno upošteval element ekstra dohodka, ki ni posledica dela, temveč je posledica neormalne konjunktore, tržne situacije, administrativnih posegov in slično. Zaradi take situacije ne bi smela posamezna TOZD pridobiti večji dohodek oz. druga ne bi smela biti zaradi tega prizadeta pri svojem dohodku. V skladu s tem določa zakon o združenem delu v 63. členu, da »temeljna organizacija, ki prodaja proizvode in storitve drugi temeljni organizaciji v okviru delovne organizacije, katere uporablja ta v nadaljnji proizvodnji in končni porabi, določa sporazumno s temeljno organizacijo v skladu s samoupravnim sporazumom o združitvi cene, po kateri te proizvode in storitve prodaja, upoštevač trajnejše odnose v gibanju cen in druge pogoje na trgu ter merilih, določenih v samoupravnem sporazumu«.

Vsa ta vprašanja so praviloma urejena v samoupravnem sporazumu o združitvi v delovno organizacijo, lahko pa se uredijo tudi s posebnim samoupravnim sporazumom. Takšen samoupravni sporazum v praksi imenujemo poslovni samou-

pravni sporazum, ki ima značilnosti pogodbenega razmerja. Sporna vprašanja, ki nastajajo v okviru takšnih razmerij, se urejajo v okviru takšnih razmerij, se urejajo v okviru samoupravnega prava oz. določb samoupravnega sporazuma, če pa ni ustreznih norm v okviru samoupravnih splošnih aktov, se uporabljajo določbe pogodbenega prava.

Ker še vedno ugotavljamo, da premalo poznamo načine pridobivanja dohodka in način njegove delitve, ponovno objavljamo shemo (pregled sestavin celotnega prihodka).

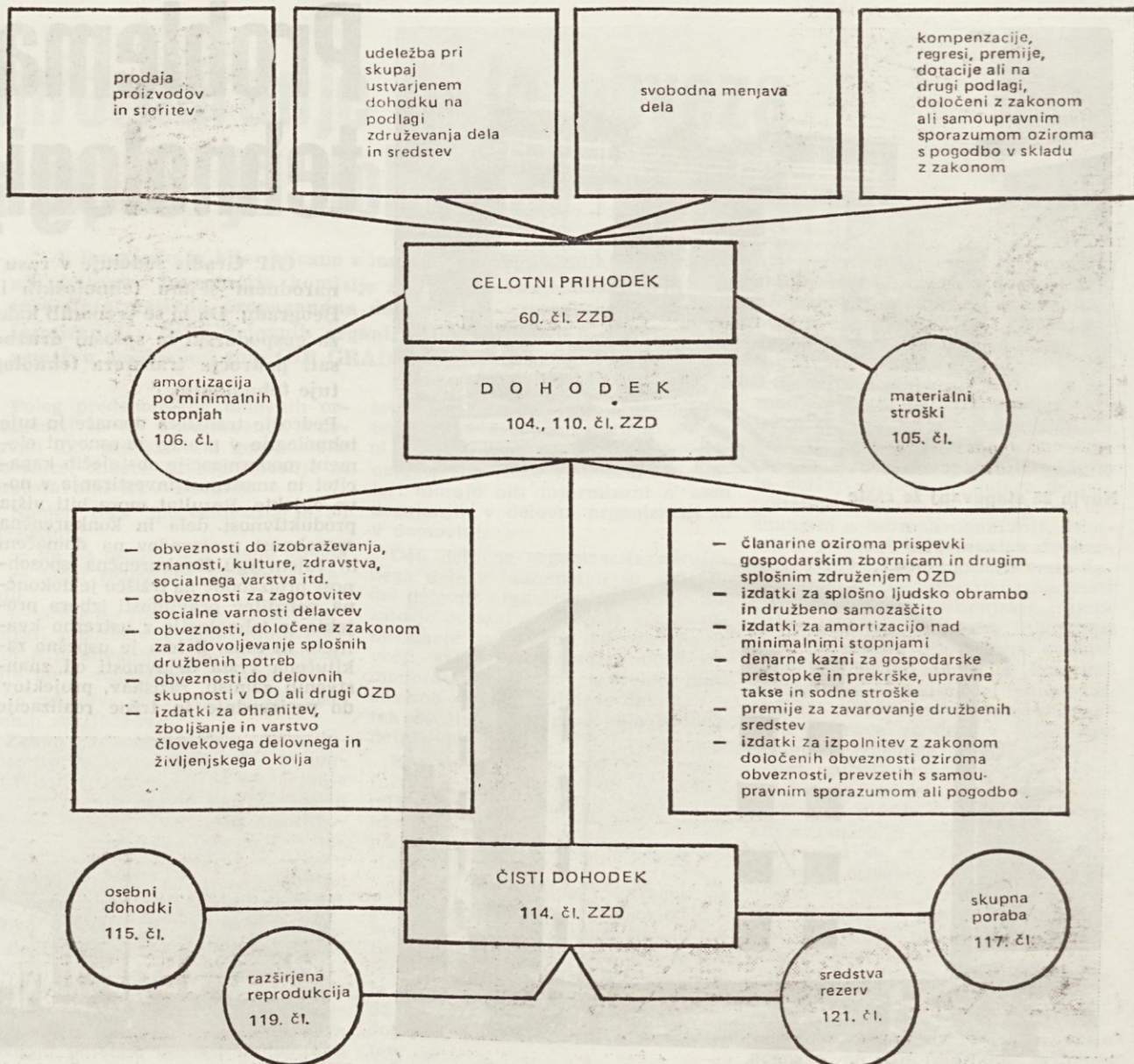
Kako lahko pridobivamo celotni prihodek, vidimo v prvih štirih okvirih, pač odvisno od načina dogovora o stopnji medsebojnega nošenja rizikov in dogovorjenih interesov. Ko od celotnega prihodka pokrijemo amortizacijo osnovnih sredstev in pa porabljene materialne stroške, dosežemo dohodek, o katerem razpolagajo delavci TOZD. Seveda so delavci TOZD dolžni sodelovati pri kritju skupnih in splošnih potreb (izobraževanja, zdravstva itd.). Ko te obveznosti poravnajo, ugotavljajo čisti dohodek, s katerim samostojno razpolagajo in ga name- njajo za:

- osebne dohodke,
- skupno porabo (regrese, stanovanja, sindikat, šport, itd.),
- rezervne sklade (za primere izgub),
- razširjeno reprodukcijo (tj. za nabavo, novih objektov, strojev, opreme itd.), da bi kasneje dosegli večje poslovne rezultate.

Veliko bolj kot doslej bi se morali pozanimati, zahtevati, da se nam pojasni nejasna vprašanja, da bi lahko čim večje število delavcev sodelovalo pri oblikovanju meril za pridobivanje celotnega prihodka in za delitev doseženega dohodka.

(nadaljevanje prihodnjic)
V. Kolečo

SHEMA PRIDOBIVANJA IN RAZPOREJANJA DOHODKA TOZD

Mariborski lepotec izpod Pohorja

Priznanje OF za TOZD KO Maribor

Ob priliki praznovanja 6. maja, krajevnega praznika krajevnih skupnosti Franc Zlaznik-Leon na Studencih, so na svečani seji podelili TOZD Kov. obrati Maribor spominjsko plaketo OF, prvo tovrstno priznanje, ki je bilo kdaj podeljeno kaki delovni organizaciji na področju te krajevnih skupnosti. V obrazložitvi predsednika žirije je rečeno, da prejme TOZD Kov. obrati Maribor to priznanje za izjemne zasluge pri razvijanju sodelovanja s KS. To sodelovanje je po besedah predsednika žirije zgledno za vse področje krajevnih skupnosti. Priznanje je v imenu TOZD sprejel direktor Ludvik Rizmal.

mh

Tito med delavci

„Samo sliko s Titom bi rad, tudi če ne dobim plače“

Gradbeno podjetje Tehnika iz Ljubljane je imela večkrat to čast, da so ji bile zaupane gradnje in obnovitvena dela na reprezentativnih objektih v državi. Takrat so delavci podjetja imeli marsikdaj priložnost, srečati se s predsednikom Titom, ali pa so ga vsaj večkrat lahko videli. Ta čast je po delovni dolžnosti največkrat doletela stebel tehnikine tesarsko-opažarske operativne, tovariša FRANCA KURENTA, ki s teh srečanji hrani več fotografij. Večino njih je posnel predsednik Tito.

»Prvič sem se srečal z njim leta 1956. Ko smo delali na vili Brionki, nas je obiskal vsaj desetkrat. Srečevali pa smo se tudi na otoku Vangi, kjer ima bolj intimno bivališče za zasebno delo, kadar nima obiskov. Tudi tam smo imeli vedno kaj dopolniti ali obnoviti. Včasih nas je pogledal mimogrede kar iz avtomobila — ker tam sam vozi avto — včasih pa je prišel na gradbišče. Tam sem ga navadno jaz spremljal. Zivo se je zanimal za dela in druge zanimivosti. Nekoč je pripomnil, kako si ni prej predstavljaj, da je Jugoslavija tako bogata z različnimi vrstami marmorja.«

Bilo je na Vangi pred obiskom grškega kralja. Prejšnji dan je na morju besnelo neurje tako da je pomorskemu kopalšču odneslo stopnice. »Bili smo naprošeni, da to še prek noči uredimo. Spominjam se, kako je zjutraj sam prišel ob sedmih pogledat, ali je uspelo. Bil je zadovoljen in je delavce počastil s steklenico slivovke, ki jo je osebno točil.«

Potlej se je zgodilo, da je na Vangi odpovedal frižider. Bilo je že zvečer in spet so nas prosili, da bi prinesli z Brionov, kjer ni bilo več ljudi, zelo velik in težak hladilnik. Pri tem je našega Babnika in še nekatere priščipnilo, tako da je glasno zaklel. Nismo pa vedeli, da nas on opazuje. Kaj bomo s hladilnikom. Rekel je da ga ni vredno prenašati, ker se vedno kvari. Najkar, je rekel, zvrtamo vanj luknjo. Bolje bo služil kot kurnik za njegove okrasne kokoške, ki mu jih žrejo podgane. Tudi ob tej prilož-

nosti nam je postregel z buteljčnim vinom.«

Leta 1962 so mu pripravili na ložah Doma garde na Brionih vzorce fasade. Ko je prišel izbirat, se je pripeljal z avtom. »Pri obračanju je zapeljal s kolesi s ceste in — zakopal! Takoj sem pomignil delavcem, ki so kukali od vsepovsod skozi luknje v objektu. Seveda pa niso pritekli trije ali štirje, ampak trideset, tako da še zraven niso mogli.« je pravil tovariš Kurent. Zadržne pogostejše kontakte s predsednikom Titom so delavci Tehnike imeli predlanskim na Brdu, ko so urejali park. »Na naše delo ni imel pripomb pač pa se je živo zanimal za ureditev. Le enkrat se je zgodilo, da je oponesel upravniku zaradi nas. Pod njegovo delovno sobo smo namreč nekaj urejali, pa so delavci pogosto postajali in kadili. Vrašal je upravnika, kdaj je rok za dokončanje del. »Neznam,« je rekel, ko so mu povedali, »dali če biti dotle gotovo. Nekako slabo rade. Samo puše.«

Slika, na kateri je skupaj z delavci Tehnike, je nastala v letu 1974 takoj po prvem maju. Bili so še prazniki, vendar so oni delali. Takrat se je pripeljal nenajavljen, tako da ga niso mogli pričakati pač pa so ga vsi čakali pri izhodu. »Ob tisti priložnosti sem ga poprosil, pripoveduje tovariš Kurent, »da bi se z nami slikal. Takoj je pristal in naročil fotografu, da nas postavi. Pri tem se je šalil na račun obotavljivega fotografa, ki mu je nagajal dim, ki mu je s strani pihal v sliko. Svetoval je fotografu, kaj ko bi šel slikat zadaj, za skupino, da bi se ognil dimu.«

Ko so prispele tiste fotografije, so delavci prosili: »Tudi če ne dobim nič plače, samo sliko s Titom mi dajte!«

»Ja, je fejš možakar«, je to po slovensko domače povedal tovariš Kurent. »Vedno je pripravljen za šalo in vedno ima kakšen dovtip. Vidite, na sliki se vsi smejejo — to se je on šalil.«

Objavljamo prispevek, s katerim je avtor sodeloval na nagradnem natečaju za najboljši prispevek ob 40-letnici KPS, prihoda Tita na čelo KP in njegovi 85-letnici:

Po petih letih se samoprispevek v Mariboru izteka

Morda je doba petih let sorazmerno dolga, toda tudi ta čas hitro mine. Tako bo letos meseca junija minilo pet let, odkar smo se vsi občani Maribora zavestno odločili za solidarno zbiranje finančnih sredstev v višini 1% od neto osebnega dohodka za gradnjo šol in vzgojnovarstvenih ustanov. Za izvedbo realizacije programa po referendumu je SO Maribor izvolila 51-člansko skupščinsko telo in 15-članski izvršilni odbor.

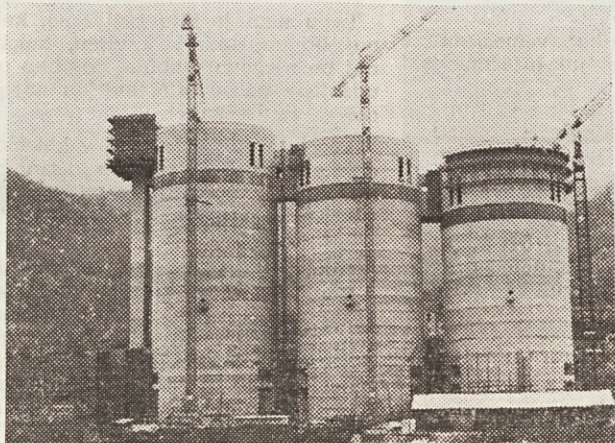
Razumljivo je, da so bili v obe telesni izvoljeni najvidnejši predstavniki družbenopolitičnih organizacij, šol, organizacij združenega dela in občanov. Naloga obeh teles je bila, da z zbranimi sredstvi smotrno gospodari in v celoti realizira plan, ki je bil sestavljen ob razpisu referendumu. Delo obeh teles je bilo

težavno še posebno, če se zavedamo, da so cene oziroma stroški gradnje naraščali iz leta v leto in še vedno naraščajo. Kljub temu pa bo zastavljeni plan v glavnem izpeljan do konca. Iz teh solidarnostnih sredstev je tudi TOZD GE Maribor gradila OS Sladki vrh, trenutno pa je v gradnji tudi OS Duplek. Tu se lahko po-

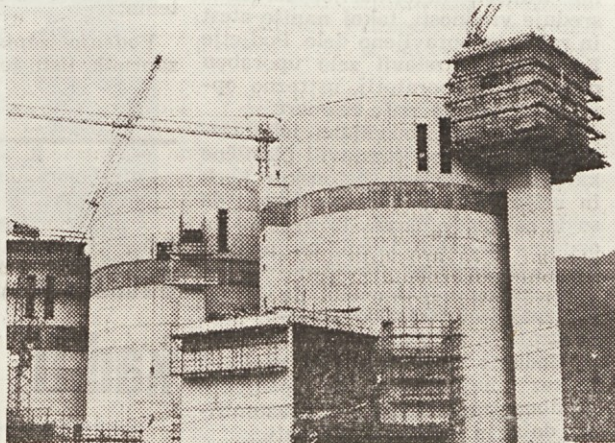
sebej pohvalimo, da je bil sprejet za telovadnice tip, ki ga je predlagala in izdelala naš TOZD.

Do konca lanskega leta so bile zgrajene ali adaptirane naslednje osnovne šole:

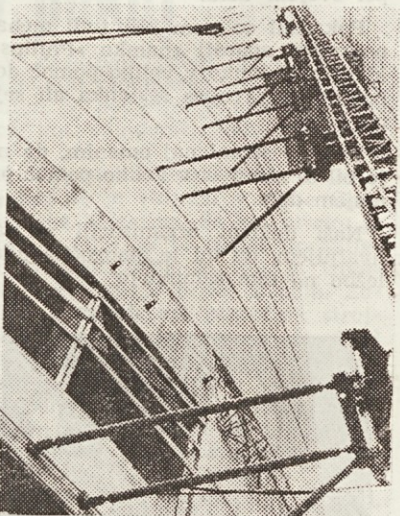
1. OS Lovrenc na Pohorju (dograditev šole in nova telovadnica)
2. OS Pesnica (dograditev)
3. OS Bratov Polančič Maribor
4. OS Rado Robič Limuš (dograditev)
5. OS v Razvanju (adaptacija)
6. OS Ludvik Pliberšek v Radvanju (dograditev)
7. OS v Kamnici (šola in telovadnica)

Silos za cement D = 26 m; S I : h ≈ 62 m; S II : h ≈ 58 m; S III : h ≈ 53 m. Stene so bile izdelane s plezalnim opažem DOKA. Na III. silosu je še plesajoči opaž za izdelavo ograje nad streho silosa

Desno: elevatorski jašek (jašek dvigala za transport cementa v silose). Na vrhu strojnica elevatorja — objekt velikosti enodružinske hiše (š ≈ 8 m, d ≈ 12 m, v ≈ 9 m). Podpiranje elevatorske strojnice je podvig, saj je strojnica na koti 55 m nad zemljo (vrh strojnice je na koti ≈ 64 m!)

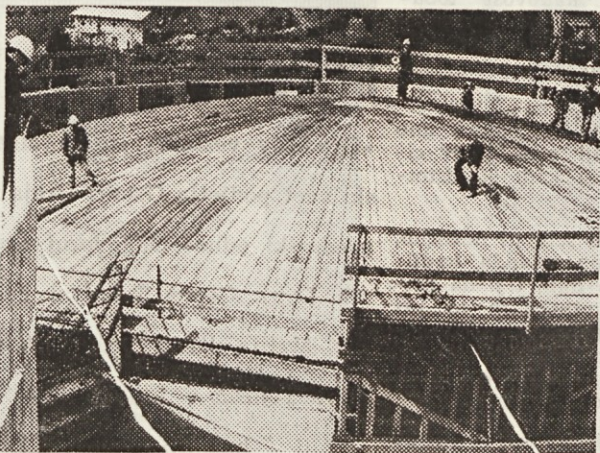

Pogled od spodaj navzgor na sidranje multilifta (dvigala za transport ljudi in lažjih tovorov). Višina izstopov je bila na koti 16 m in 41 m. Sidra so izdelek KO Ljubljana na osnovi načrtov strojnokonstrukcijskega biroja Gradis

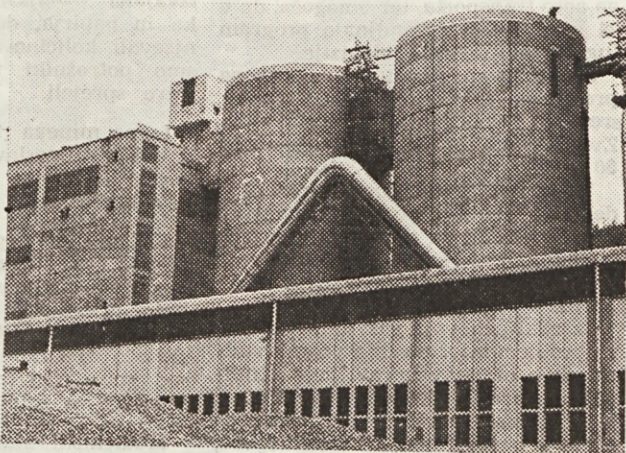
Nova cementarna v objektivu

inž. DUSANA JEZEVIKA

Izdelava prehodov iz enega silosa cementa na drugega je bila opravljena iz lahke montažne konstrukcije. Prehodi so na koti 46 m in 41 m. Za izdelavo sten je bil uporabljen opažni material DOKA

Polaganje armature kupole na zadnjem silosu za cement v Anhovem. Kupola je presekana kroglina kapica, debelina plošče kupole je 8 cm

V ozadju: silosi za homogenizacijo, premera 20 m in višine 45 m; prvič v Jugoslaviji uporabljen plezalni opaž DOKA

V času od 1972 do 1976 so bilazbrana naslednja sredstva:

1. Krajevni samoprispevek občanov	— 1% NOD	124.250.852,75	47 %
2. Prispevek po družbenem dogovoru	— 0,60 %	19.224.297,34	7,3 %
2. Prispevek OZD iz sklada SP	— 0,91 %	28.846.998,20	10,2 %
4. Prispevki po družbenem dogovoru	— 0,76 %	36.830.000,00	13,7 %
5. Prispevki obč. izobr. skupnosti		3.471.500,00	1,3 %
6. Prispevki SO Maribor		15.168.750,45	5,7 %
7. Prispevki skupnosti otr. varstva		32.990.000,00	12,5 %
8. Pogodbeni prispevek OZD		4.900.000,00	1,9 %
9. Drugi dohodki sklada		941.913,85	0,4 %

Skupaj vsi dohodki sklada	264.124.312,59	100 %
Najeta posojila sklada	8.500.000,00	
Skupaj razpoložljiva sredstva sklada	272.624.312,59	

Od tega je bilo porabljenih sredstev za:

1. Financiranje gradnje osnovnih šol	194.438.652,29	din
2. Financiranje gradnje vzg. varst. ustanov	72.155.660,30	din
3. Kredit Marles	6.000.000,00	din
	272.624.312,59	din

8. OS v Jakobskem dolu (dograditev)

9. OS Bogdan Tušek v Miklavžu (novo šolsko poslopje s telovadnico)

10. OS Tone Čufar v Mariboru (I. faza sanacije)

11. OS Selnica ob Dravi, Janko Padežnik v Mariboru in Dušan Flis v Hočah pa so dobile nove telovadnice

12. OS v Sladkem vrhu (novo šolsko poslopje in telovadnica — zgradila naša TOZD)

V izgradnji pa so še objekti, ki bodo predvidoma končani do konca maja t. l.

1. OS Tone Čufar Podbrežje (dograditev)

2. OS v Sentilju (novo šolsko poslopje in telovadnica)

3. OS Franc Lešnik Vuk v Slivnici (dograditev)

4. OS v Jarenini (adaptacija)

5. OS v Svečini (adaptacija)

6. OS v Rušah (dograditev)

Posebej je potrebno poudariti, da so bile pri vseh novo zgrajenih šolah istočasno zgrajene tudi telovadnice. Danes si je nemogoče zamisliti gradnjo šole brez telovadnice. Odločitev o gradnji telovadnic je torej bila več kot umesna in pravilna. Skoraj vse telovadnice pa služijo tudi rekreaciji delavcev združenega dela.

Naša TOZD je pričela z izgradnjo OS v Dupleku.

V mesecu marcu se je pričela gradnja tudi osnovne šole v Staršah, v prvi polovici tega leta pa se bo pričela gradnja največjega referendumskega objekta — OS Tabor Maribor.

Zaradi uvodoma navedenih razlogov (stroški gradenj) ni bilo mogoče sanirati ali adaptirati OS v Račah, Dvorjanah, Brezju in posebne osnovne šole v Mariboru. Skoraj gotovo pa bomo s temi deli pričeli že v letošnjem letu.

Za naše najmlajše smo zgradili naslednje objekte:

Vrteci v Ceršaku, Radvanju — Rožna dolina, Studencih, vrtec in jasli na Taboru, vrtec v Rušah, Selnici ob Dravi, Studencih — Iztokova ulica, Taboru — Fochova ulica, jasli na Tezmen, jasli Koroška vrata, jasli na Pobrežju, jasli na Studencih, vrtec na Pobrežju — Ob gozdu, vrtec v Miklavžu, Lovrenc na Pohorju, Slivnici, na Pobrežju in Tezmen.

V gradnji pa so jasli ob Fochovi ulici, oddelek pri vrteci v Iztokovi ulici ter vrtec v Brezju in Košakah. Priprave pa tečejo tudi za gradnjo še večih jasli in vrtecev.

Že uvodoma iz naslova se da sklepati, da se referendum izteka, zaradi tega je jasno, da se pripravljamo za izvedbo novega samoprispevka, za novo solidarnostno akcijo. Prepričani smo, da bodo vsi delovni ljudje in občani mesta Maribora podprli prizadevanja za novo solidarno akcijo in s tem ponovno dokazali, da nam želja po čim hitrejšem razvoju naše samoupravne socialistične družbe ni tuja, da smo vsi pripravljeni solidarno prispevati k izboljšanju našega osebnega in družbenega standarda.

Pri sestavi članka so bili uporabljeni podatki iz Delegata št. 21 z dne 11. 3. 1977.

NEKAJ o Baumi '77

Od 10. do 16. marca 1977 je bila v Münchnu 18. mednarodna razstava gradbene mehanizacije V desetih halah in na odprtem razstavnem prostoru s skupaj 300.000 m² so bili razvrščeni eksponati iz 22 dežel. Med 900 razstavljalci je bila najmočnejše zastopana zahodnonemška industrija s 730 sodelujočimi. Od tujih naj omenimo 50 iz Italije, 39 iz ZDA in 6 iz Japonske. Vzdonoevropske države so sodelovale — Poljska in Češkoslovaška s 4 ter Sovjetska zveza in Nemška demokratična republika z 1 rastavljavcem. Obiskovalci so imeli torej priložnost — na razmeroma velikem prostoru — primerjati gradbeno mehanizacijo in naprave iz večine držav na našem planetu, ki kaj pomenijo v izdelavi te vrste strojev in naprav.

V Münchnu razstavljeni izdelki so predstavljali z vrednostjo 1 milijarde DM petino vrednosti prodaje Zvezne republike Nemčije v letu 1976. Veliko zastopstvo nemških proizvajalcev ni bilo samo zaradi možnosti razstavljanja doma, ampak predvsem iskati nova tržišča. Zaradi zmanjšane intenzivnosti rasti gospodarstva v ZRN, je namreč domači trg v letu 1976 zmanjšal naročila gradbenih strojev za 1%, strojev za gradbene materiale pa za 13% v primerjavi z letom 1975. Popolnoma drugačna slika pa je pri naročilih iz tujine. Ta so pri gradbenih strojih narasla za 12%, pri strojih za gradbene materiale pa za 6%. Povpraševanje, ki od leta 1974 dalje skokovito narašča in je obdržalo pri življenju tudi nekatera večja podjetja v ZRN, prihaja iz dežel v razvoju, predvsem iz dežel OPEC (dežel izvoznic nafte), ki so v letu 1976 kupile za 1,1 milijarde DM gradbene mehanizacije. Seveda pa je boj za to tržišče težak, saj se tovrstna nemška industrija srečuje z močno japonsko in ameriško konkurenco.

Število rastavljavcev in velikost razstavljenega prostora nam potrjuje, da si je obiskovalec lahko ogledal, pri tako kratko odmerjenem času, bolj podrobno le del razstavljive-

ni izdelkov in to glede na svoje potrebe, ostalo pa je lahko le »preletel«. Enako je storil tudi poročevalec, zato bodo nekatera področja slabše opisana ali pa bodo celo izpuščena.

Po številu obiskovalcev na posameznih razstavnih prostorih in zanimanju je bilo mogoče sklepati, da je v ospredju zanimanje za težko mehanizacijo, ki so jo proizvajalci prikazali na odprtem razstavnem prostoru, ter v halah 18, 19 in 20.

V hali 19, kjer so razstavljali tovornjake in težko mehanizacijo Daimler-Benz, M.A.N., Fiat-Allis, Nishimen Komatsu in še nekateri, je s svojimi izdelki tako po številu kot velikosti, izstopal Komatsu. Verjetno iz čisto reklamnih razlogov je pripeljal v halo tudi buldožer D 455A, ter ga opremil z napisom — največji na svetu. Razen tega je pokazal tudi pet nakladačev z volumnom žlice od 1 do 5 m³, ki imajo višjo nakladalno višino zaradi delno spremenjenega nakladalnega mehanizma, ter še dva buldožerja. Daimler-Benz in M.A.N. sta pokazala kar precejšnje število tovornjakov z različnimi nadgradnjami.

V sosednji hali 20, s tremi etažami, je bilo mogoče videti raznovrstne stroje, naprave in elemente za vgra-

ditev. Prikazani so bili npr. stroji za polaganje PVC cevi, različne vrste stabilnih motorjev, črpalke, elektromotorji, z vgrajenimi reduktorji, ter različni hidravlični in pnevmatski elementi. Nedvomno je, da je prav razvoj teh močno funkcionalno zboljšal gradbeno mehanizacijo.

Na odprtem razstavnem prostoru so proizvajalci med seboj kar tekmovali, kdo bo pokazal več raznovrstnih strojev in naprav. Obiskovalec skoraj ni vedel ali bi gledal v zrak, kjer so se bohotili žerjavi (stolpni, portalni, avtožerjavi, žerjavi, goseničarji itd.) vseh svetovno priznanih podjetij ali pa bi na tleh opazoval stroje za zemeljska dela, železokrivske stroje, opaže, srednje in drobno mehanizacijo. Tu si prebral imena Potain, Coles, Demag, Liebherr, Krupp, Orenstein-Koppel, Wibau, JCB-Baumaschinen, Bomag, Putzmeister, Doka, Bosch, Wacker itd.

Del strokovnjakov pa si je z zanimanjem ogledal tudi stroje, naprave in raznovrstno orodje, ki je bilo razstavljeno v halah 2, 3, 5, 7 in 16. Zelo širok krog obiskovalcev je pokazal različne konstrukcijske izvedbe naprav za dviganje palet (s košaro ali brez) in vozičke za prevoz zloženega, a nepaletiranega materiala. Tu je bilo mogoče videti vse od strojev za čiščenje opažev, ki se uporabljajo tudi kot gladilniki betona, strojev za obdelavo kamna, pa do linij za izdelovanje gradbenih polizdelkov.

Laboratorijska oprema in stroji za preizkušanje betona so bili prikazani v hali 14. Proizvajalec Toni Technik je razstavljal poleg standardne opreme za preizkušanje betona, betonskih polizdelkov, tudi avtomatizirano napravo za testiranje betonskih kock in prizem. Naprava je povezana z računalnikom, ki ima v programu zajete vse s standardom predpisane veličine. Samodejno opravi tele operacije: izmeri preizkušane, določi gostoto betona, tlačno ali upogibno trdnost, deformacijo, izračuna srednje vrednosti, takoj napiše atest in račun za opravljeno delo. Podjetje Freudel je razstavil zelo uporaben prestavljiv laboratorij, ustrezno opremljen tudi za naše razmere.

Vsi vodilni proizvajalci laboratorijske opreme so razstavili plastične kalupe, za izdelavo betonskih kock in valjev, ki imajo to posebnost, da so iz celega, velikosti 15 krat 15 cm oziroma premera 15 cm, ter petkrat lažji od klasičnih.

Na koncu naj omenim, da je del proizvajalcev tudi demonstriral svoje stroje in naprave.

Glede na to, da je bila ta razstava prikaz najboljšega na področju gradbene mehanizacije, je razumljivo, da si jo je veljalo ogledati.

Marko Žontar

(nadaljevanje s 4. str.)

Informiranje ni le obveza ampak je dolžnost

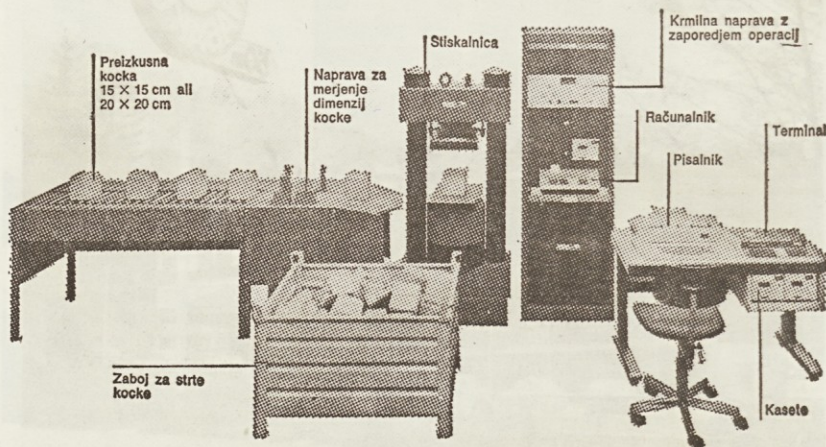
Informacija naj bo jasna, razumljiva, kratka in strokovna ter pravočasna. Kot ena izmed novih oblik informiranja je nakazana takozvana VIDEO KASETA. S to obliko informiranja je pričela RTV Beograd, RTV Priština in RTV Sarajevo z vsemi državami, kjer je vzpostavljena letalska zveza Jugoslovanskega aero transporta, ter omogoča, da v 24 urah lahko spremljamo program jugoslovanske radiotelevizije.

Predvidevane so 104 ure letnega programa, kar znaša 30 milijonov, sredstva pa bodo dali: SR Srbija 50%, Zvezni sindikat gradbenih delavcev 50%.

Vsem organizacijam združenega dela, ki izvajajo dela v inozemstvu so priporočili, da se vključijo v eno izmed možnih in najbolj učinkovitih sredstev informiranja VIDEO KASETE.

Iz zaključkov je razvidno, da mora problem informiranja postati stalna skrb organov upravljanja, sindikata in drugih dejavnikov v TOZD. V prvi vrsti moramo napraviti preobrat v našem delu, to v toliko več, ker se bodo dela, ki jih izvajajo delovne organizacije v tujini, še razvijala in napredovala.

Raušl Janez

Avtomatizirana naprava za preizkušanje betonskih kock

Seminar mi bo v veliko pomoč

Udeležila sem se seminarja o vodenju zapisnika, zabeležke in poročila.

Seminarja se je udeležilo 83 slušateljic iz raznih delovnih organizacij širom Slovenije.

Iz naše delovne organizacije sva bili udeleženci tov. Silva Čebašek iz TOZD NG Maribor in jaz.

Sam program tega seminarja je bil obširen in je zajemal naslednjo temo:

Vodenje zapisnika: vemo, da je zapisnik tisti temeljni informacijski

dokument ali listina, torej zapisano poročilo, ki ponazarja potek, vsebino in sklepe neke zbrane skupine ljudi in sestanku ali seji.

Zabeležka ali zapisek je skrajšan zapisnik, nekakšni sklepni zapis z enakimi nameni, kakršnega ima zapisnik.

Poročilo je za več namenov napisan informacijski dokument, torej tudi — kakor zapisnik ali zabeležka — zapisano sporočilo.

Lepo nam je bilo razloženo, kako naj bo zapisnik sestavljen, kakšna naj bo njegova vsebina, posebno poudarjeno pa je bilo, kakšna naj bo oblika zapisnika.

Posebno važno je tudi, v kakšnem oblikovnem času naj bo pisan zapisnik in v njem izražena lepa slovenska beseda ter katere okrajšave lahko uporabljamo pri pisanju zapisnika.

Zanimiva tema je bila tudi o samoupravnih delegatskih informacijah, načela in principi oblikovanja delegatskih informacij, obvezna vsebina in kriteriji za oblikovanje vsebine samoupravnih delegatskih informacij.

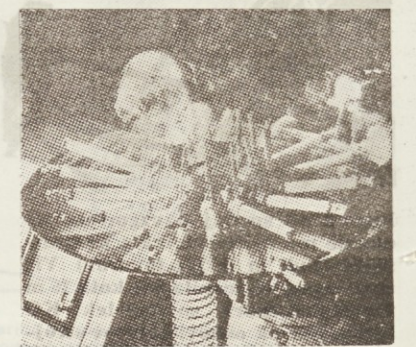
Imeli smo tudi praktično delo in sicer: »Pisanje zapisnika«. Vodja seminarja je zapisnike pregledal ter nam objasnili napake, ki jih delamo pri svojem delu.

Pokazani so nam bili tudi mehanoografski aparati znamke »Philips«, ki so nam lahko v veliko pomoč do besednega prenosa sestanka ali seje na papir.

S svoje strani naj omenim, da mi je bil ta seminar v veliko pomoč pri mojem delu.

Naši delovni organizaciji se zahvaljujem, da mi je omogočila udeležbo na tem seminarju.

Jožica Kolar

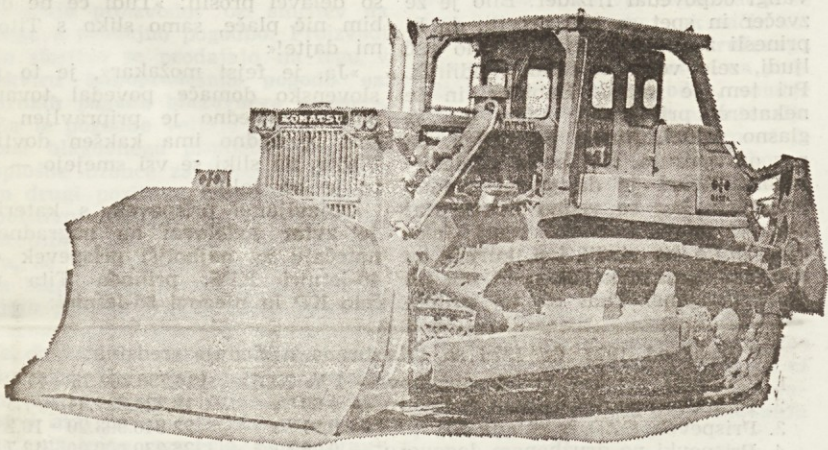

Gradisov vestnik

»Gradisov vestnik« izdaja delavski svet podjetja Gradis Ureja g^o

uredniški odbor Odgovorni urednik Lojze Cepuš Tehnični urednik Matija Krnc Tiskarna Tone Tomšič v Ljubljani — Iz-

haja mesečno

Trenutno največji buldožer — Komatsu D 455 A. Velikost: dolžina 11,1 m; višina 3,2 m; širina 4,8 m. Moč motorja: 456 kW. Teža 76 000 kg

1100 prostovoljnih delovnih ur

Ko so se v TOZD KO Maribor pripravljali na otvoritev nove proizvodne dvorane, so delavci na zboru delovnih ljudi enoglasno sprejeli pobudo o ureditvi starega objekta in njegove okolice, v obliki prostovoljnega dela. Več prostih sobot in popoldnevov so se vrstili delavci TOZD, da bi s svojim delom olepšali videz stare delavniške zgradbe.

V 1100 urah, kolikor jih je bilo opravljenih, so popolnoma obnovili kritino strehe, ki je že na mnogih mestih puščala, uredili okolje, čistili okna in podobno.

Pri tem delu se je pokazala velika pripravljenost vseh zaposlenih, saj ni bilo malo tistih, ki so se tudi po večkrat udeležili delovnih akcij. Preveč prostora bi potrebovali, če bi hoteli naštet vse te delavce, čeprav si zaslužijo javno pohvalo. Napraviti pa moramo eno izjemo: Maks Weissenstein, sicer strojni referent, je bil vodja in organizator teh delovnih akcij. Z veliko mero požrtvovanja in entuziazma je odlično znal organizirati delo in nemajhna zasluga gre prav njemu, da je delo bilo v redu in kvalitetno opravljeno in mu gre zato vse priznanje.

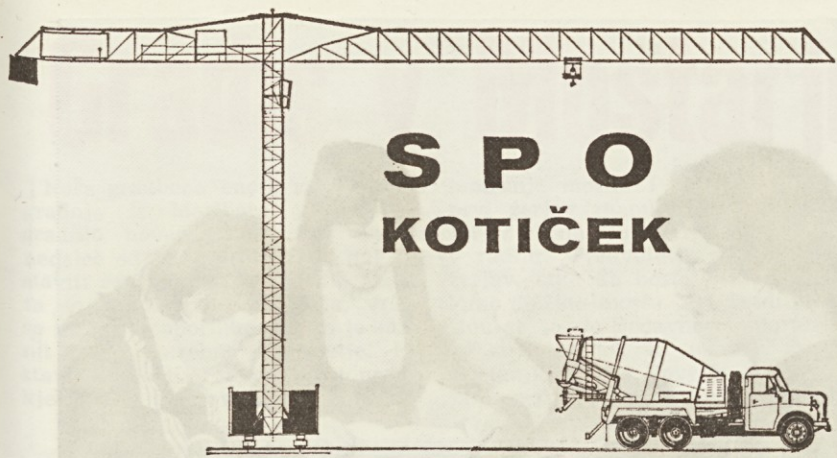
Prav gotovo je ta oblika dela pokazala pripravljenost večine delavcev TOZD pomagati kolektivu v obdobju, ko potrebuje sredstva za kritje financiranja nove proizvodne dvorane in kar je še važneje: vsi, ki so sodelovali v teh akcijah, so ponovno izpričali svojo pripadnost svojemu kolektivu.

mh

Novi stroji z velikimi žreli — nakladač ULT 200

Predstavljamo vam

Kolektiv Strojno prometnega obrata postaja iz leta v leto številnejši. Prav tako se vedno bolj opremlja z moderno mehanizacijo. Za upravljanje raznih velikih in modernih strojev je pa edino le človek — delavec. Sodobna tehnologija v gradbeništvu terja sodobno mehanizacijo za hitro in kvalitetno izvedbo del. Za upravljanje in izvajanje takih del so potrebni strokovnjaki — delavci. Eden izmed teh je tudi naš dolgoletni član kolektiva tov. Rus Franc. Bil je po vseh naših večjih gradbiščih, kjer so morala biti opravljena zahtevna zemeljska dela. Obvladal je vse stroje za zemeljska dela in končno

dobil enega največjih, ki ga spremlja že osmo leto. To obdobje nam tudi nekaj pove. Le z vestnim in strokovnim vzdrževanjem stroja se lahko življenjska doba dragim strojem podaljša.

Kako se doseže tako podaljšanje življenjske dobe? Ne posreči se to vsakemu, zato mora imeti čut in ljubezen do stroja, mogoče to čudno zveni, toda dejstva so taka. Imamo takih in podobnih strojnikov mnogo, vendar še premalo, zato naj ostali posnemajo take delavce, da jih bo še več. Da bo še več strojev preživelo predpisano obdobje in koristilo še naprej naši skupnosti.

Rudi Kajba pri svoji ambulanti — nova prevozna delavnica, bogato opremljena z orodji za hitre posege na strojih

Franc Rus in njegov stroj

Anton Škvarča v pokoj

V zaslužni pokoj je odšel naš dolgoletni sodelavec tov. Škvarča Anton. V podjetje je prišel takorekoč kot mladenič, toda prekaljen saj je bil med vojno kot borec v več brigadah. Pred petindvajsetimi leti se je vključil v vrste Gradisovega kolektiva. Še kot otroku je vznikla želja da bi postal upravljalec strojev. Zelja se mu je izpolnila takoj ko je prišel k nam. Začel je z delom kot pomočnik strojnika, hitro po tem pa je že delal samostojno na kompresorju. Med časom je opravil tudi tečaje za gradbeno mehanizacijo. Sam s seboj ni bil zadovoljen. Zerjav je hitro obvladal in samostojno delal na raznih naših gradbiščih širom Slovenije. Tudi to ni bilo dovolj, zato se je vključil v montažno skupino kot monter gradbenih stolpnih žerjavov in končno postal vodja montažne skupine. Več let je vodil montažo in demontažo brez kakršnihkoli nesreč. Bil je vesten in discipliniran delavec, marsikomu za vzgled.

Anton Škvarča

Nogometaši SPO korajžno na delo v upanju na najboljše

Janez Martinčič s svojimi varovanci in bodočimi strojniki

Športniki TOZD SPO — odlično!

Udeležba naših športnikov na Gradisu SIG 77 v Ptujju ni bila popolna. Zastopane so bile športne panoge v namiznem tenisu, balinanju, kegljanju, streljanju, šahu in malem nogometu. Če upoštevamo dejstvo, da je naš kolektiv najbolj raztresen širom po gradbiščih vseh gradbenih enot, kar onemogoča skupne vaje in tekmovanja je dosežen uspeh vsekakor odličan.

Doseženo skupno peto mesto z nepopolno zasedbo panog smo lahko več kot zadovoljni.

In katere panoge so prispevale k temu uspehu?

Ekipa	
namizni tenis	1. mesto
balinanje	2. mesto
kegljanje	3. mesto
streljanje	3. mesto
šah	7. mesto
nogomet	16. mesto

Ta uspeh naj ne bi uspaval naših športnikov, to naj bi bila le vzpodbuda, da bi redno in sistematično vadili ter tekmovali, da bi na naslednjih športnih igrah nastopili še bolj pripravljeni in se prebili v sam vrh.

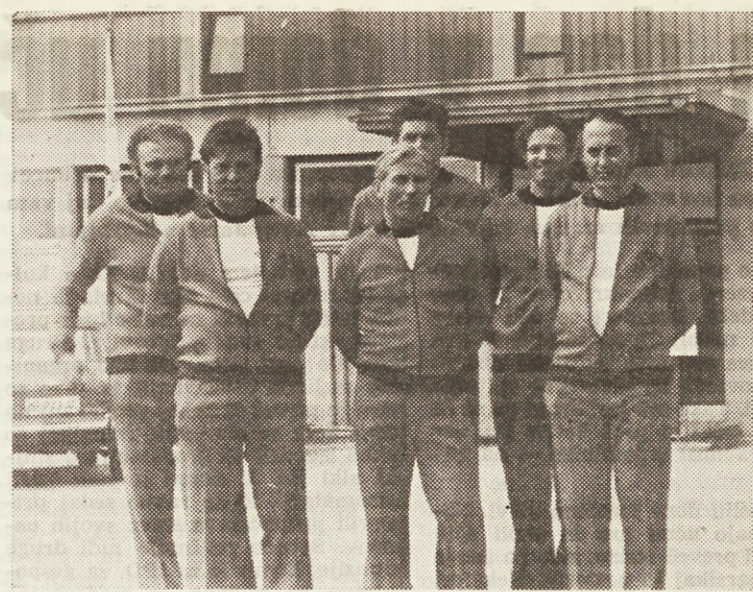
Posebno bi bilo pohvaliti ekipo namiznega tenisa, ki je bila trd oreh rutiniranim ligašem, ter večkratnim državnim prvakom gradbincev. Pod strokovnim vodstvom tov. Grintal Primoža, se je ekipa izvežbala, da je dosegla prvo mesto.

V Gradisu je športna dejavnost v nekaterih panogah zelo aktivna, zato so tudi zelo dobri rezultati in so že v rangu ostalih športnih dejavnosti, kjer je delo sistematično.

Ni več tisto, da bi lahko dosegel nekdo vidnejši uspeh če se je nekoč ukvarjal z nekim športom in bi po daljšem predahu nastopil. Sedaj takoimenovane sindikalne ekipe ali posamezniki ne uspevajo več, uspeh je le pri rutiniranih in izvežbanih športnikih.

V bodoče bi morda bilo boljše, če bi športne igre Gradisa bile opravljene pred republiškim izbirnim tekmovanjem za lažjo sestavo reprezentance.

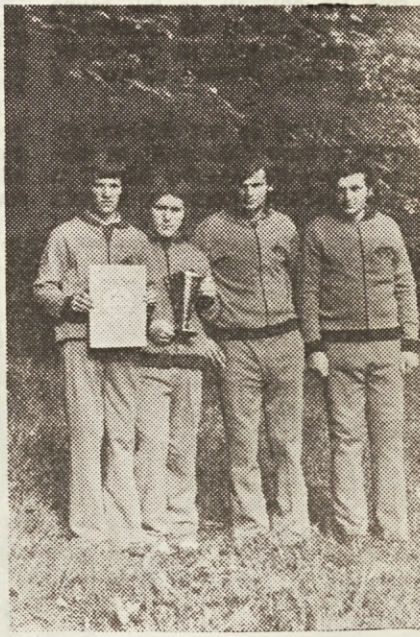
Športne igre v Ptujju so uspele, za kar gre priznanje predvsem organizatorjem TOZD Gradnje Ptuj.

Kegljaška ekipa SPO si je priborila 3. mesto

Lahko je tov. Zavadlal vesel, saj je prejela priznanje za drugo mesto v balinanju

Namiznoteniška ekipa SPO je osvojila prvo mesto

Vera Kraljeva — tudi s papirji je mnogo dela, saj je treba obračunati vse usluge mehanizacije

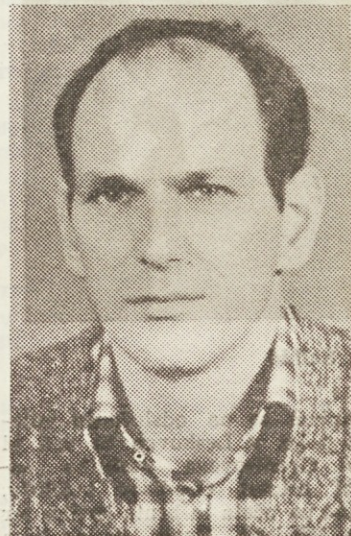
Vedno nasmejana kuharica v Mostarju Marija Ternik

Frenku v spomin

Ko zaplapolala na drogu črna zastava in nemo opozarja mimoidoče, globoko prešine vsakega ob pogledu na njo. V trenutku pomisli vsak kdo se je poslovil — umrl, koga in koliko jih zapušča. V hipu postane enako sočutje vsakega, ki je poznal dotičnega ali ne.

Minuli mesec je tudi v TOZD SPO črna zastava oznanila žalostno vest o smrti našega člana kolektiva strojnega tehnika Knifca Franca. Kratkotrajna, toda zahrbtna bolezen je prekinila mlado življenje. Iztrgan iz naše sredine iz hitrega delovnega vrveža je nastala vrzel po predanem in vestnem delavcu — Frenku. Ostaja le spomin na poštenega in požrtvovalnega tovariša, ostaja spomin na dobrega športnika in organizatorja rekreativnih dejavnosti. Med tem je ostalo mnogo neuresničenih načrtov in želja na raznih področjih katere je Lotel še uresničiti.

Hvaležni mu ostanemo za ves njegov trud in delo, ki ga je dal za našo skupnost, ter izrekamo naše iskreno sožalje njegovim najbližjim.

Franc Knifec

En dan v domu učencev

Obiskali smo že nekaj samskih domov, na naše domove učencev smo pa kar malo pozabili. Danes bomo popravili to napako, saj vam bomo predstavili en dan v domu učencev Nove Jarše v Ljubljani.

Bilo je popoldne in naši bodoči zidarji, tesarji, železokrivci so se vračali z dela. Nekateri so bili doma že pred njimi. To so šolarji, ki jim te mesece namesto mojstrov gospodarijo tovariši in tovarišice učiteljice v šoli. Tako eni kot drugi pa so že pošteno lačni in prvi korak jim zavije naravnost v jedilnico — na kosilo.

Po kosilu dom resnično oživi. Šolarji imajo učne ure in okoli njih ravno ni preveč bučno, zato pa imajo ostali marsikaj za postoriti. Nekateri se urijo za športne igre v namiznem tenisu, šahu, streljanju, nogometu itd. Te športne dejavnosti so organizirane, imajo svoje vodje, ki jih usmerjajo, jim svetujejo in podobno. Ko smo jih obiskali, so bili ravno v velikih pripravah na mladinske športne igre. Drugače pa tekmujejo tudi z ostalimi domovi učencev v Ljubljani.

Tisti, ki šport ne uvrščajo na prvo mesto njihove dejavnosti, se lahko ukvarjajo s čim drugim. Izbral so si nekaj krožkov, komisij, v katerih

z vsem veseljem delajo. Tako kulturna sekcija celo leto skrbi, da noben večji praznik ne mine brez proslave, ki jo sami pripravijo. Druga komisija spet skozi vse leto organizira različna predavanja in tako so letos že poslušali nekaj predavanj na temo Sola za življenje, marsikaj so lahko izvedeli na predavanju o sinjski alki itd. V domu so tudi vneti fotoamaterji, ki so ravno sedaj pripravili privlačno razstavo svojih uspehov. Seveda pa imajo tudi druge komisije: komisija za IPD, za gospodarstvo, za higieno, za medsebojne odnose itd. V domu skrbijo, da se mladi ne bi posvečali le enostransko tem dejavnostim, in tako je vse njihovo delo urejeno preko domske skupnosti oz. mladinske organizacije, kar je odlična šola za bodoče samoupravljavce. V domu je tudi knjižnica, ki ima trenutno več kot 2000 knjig.

Pa kaj bi samo mi govorili. Kaj več o njihovem delu nam bo povedal sedaj NADŽIP HUSEINOVIĆ, eden najaktivnejših učencev v domu:

»V domu sem predsednik komisije za IPD, v kateri sta poleg mene še dva člana. Lahko rečem, da dobro delamo. Vsi skupaj smo tudi člani dramske sekcije. Skozi vse leto pripravljamo različna predavanja, na katerih nam ponavadi vzgojitelj bolj jasno vlogo človeka in s tem tudi nas v samoupravnem sistemu. Cisto sami smo pripravili in izvedli tri predavanja: na enem smo razpravljali o sindikalni listi, na drugem smo govorili o rdečem praporu samoupravljanja, na tretjem pa smo slišali predavanja Tito, partija in mi. Poleg dela v domu učencev se udeležujem tudi v šoli, kjer sem predsednik mladinske organizacije. Mogoče se malo čudno sliši, ampak zadnje čase se mi zdi, da sem že kar malo preveč obremenjen z vsem tem delom. Kot predsednik mladinske organizacije sem vezan na delo tudi v občinskem komiteju ZSMS in večkrat je kar dosti popoldnevo zapolnjenih z mladinsko aktivnostjo.

Naša mladinska organizacija v Domu je prav tako precej aktivna in je ena najboljših v občini. Moram povedati, da imamo dobrega mentorja naše organizacije — vzgojitelja v domu, ki nam pri delu res velikokrat priskoči na pomoč.

Učna ura v domu

»Lakota pa taka!«

Nadžip Huseinović

Iz vojske nam pišejo

V vojski sem komaj nekaj dni in že mi je dolgčas po Gradisu. Rad bi pozdravil vse vodstvo in sodelavce v ljubljanskem Gradisu.

Blatešič Sretko
V. P. 6143/4
79300 Trebinje

Oglašam se iz Pirota, kjer služim vojsko. Pred tem sem bil v Pirotu, kamor sem tudi dobival naš časopis Gradisov vestnik. Ker sem še vedno član našega Gadisa, me zanimivost in novosti iz kolektiva zelo zanimajo. Ob tej priložnosti pozdravljam vse Gradisovce.

Memić Esef
V. P. 8297/24
18300 Pirot

Nedo Erić

Tov. Erić Nedo je bil do vstopa v JLA zaposlen v TOZD SPO kot žerjavovodja. Oglašil se je s pismom. Opravičuje se, da prej ni mogel pisati, ker je bil na terenu. Pošilja pozdrave vsem žerjavovodjem in serviserjem v delavnici. Zeli, da bi redno dobival naš časopis, iz katerega bo zvedel, kaj se dela.

Erić Nedo
VP 8440/12 2
18500 Vranje
Srbija

Nalazim se na odsluženju vojnog roka v PŠRO Bileča. I uz pomoć Gradisovog vestnika želim da pozdravim celi kolektiv radne organizacije Jesenice. A posebno pozdravljam druge Čebiš Nezira, Zrnić Zajku, Hadžić Zajima, Trpić Nenađa, Duška poslovođu gradilišta Tolmin Polajnera. Neka mi se drugovi jave.

Zahvaljujem se kolektivu za Gradisov vestnik.

Mujo Bjelić
V. P. 3215/17
79320 Bileća

Mujo Bjelić

Mladinske igre uspele

V organizaciji treh OO ZSMS Dom učencev, Ljubljana-okolica in skupnih služb je bilo v soboto 21. 5. 1977 tekmovanje mladincev Gradisa. Mladinske športne igre Gradisa so bile tokrat že šesti na sporedu in to v počastitev dneva mladosti, obletnice rojstnega dne tovariša Tita.

Udeležba na MŠIG 77 je bila največja do sedaj, saj je sodelovalo približno 350 mladincev iz 16 TOZD. Tekmovanje je potekalo v petih panogah. Ekipe, ki so se udeležile tekmovanja so pokazale odlične rezultate, saj so bile tekme naporne in dolgotrajne. Zadnja panoga se je končala šele ob 16,30 uri.

Končna razglasitev rezultatov je bila v veliki sejni dvorani in je bilo prisotnih precej mladincev. Vrstni red tekmovalnih ekip je bil sledeč:

1. GE Ljubljana-okolica
2. GE Maribor
3. KO Maribor
4. GE Celje
5. Dom učencev

Mariborski strelci so tekmovali

V okviru priprav na XXIII. letne športne igre Gradisa, ter v počastitev pomembnih jubilejev tov. Tita v letošnjem letu je bil 23. aprila na impoviziranem strelišču v prostorih tesarske delavnice TOZD GE Maribor na Pobrežju veliko strelsko tekmovanje.

Organizator tega tekmovanja je bil OOS GIP GRADIS TOZD GE Maribor, ter komisija za šport — strelska sekcija.

Neumorni organizator Bruno Benje je uspel pritegniti k tekmovanju kar 15 mladinskih ekip, 7 članskih ter 2 ženski ekipi. Skupno torej kar 70 tekmovalcev in tekmovalk.

Kljub tako velikemu številu udeležencev je tekmovanje potekalo brez zastojev, kar je ponovno dokaz, da je organizator svoje delo opravil v zadovoljstvo vseh nastopajočih.

Uvodne pozdravne besede je spregovoril direktor TOZD GE Maribor tov. Maister Borut, dipl. inž. gr., ki je nato še sam prijel za puško kot član ekipe GRADIS uprava, ter skupaj z ostalima članoma ekipe osvojil odlično drugo mesto.

Razveseljivo je, da se je tekmovanja udeležilo toliko mladinskih ekip iz različnih mariborskih šol. Tako so lahko svoje teoretično znanje iz vseljudske obrambe uspešno dopolnili s praktičnim delom.

Na koncu naj še povemo, da so udeleženci tekmovanja ob zaključku izrazili željo, da bi se prihodnje leto ponovno srečali in se pomerili med seboj, ter tako prispevali k še večji obrambni pripravljenosti naše dežele.

Rezultati:

Mladina:	krogov
1. Gradis Maribor I	452
2. Gimnazija pedagoške smeri Maribor	444
3. GRADIS Maribor II Članice:	407
Mladina:	krogov
1. GRADIS Maribor I	382
2. GRADIS Maribor II Člani:	134
Mladina:	krogov
1. ZROP Maribor Studenci	475
2. GRADIS Maribor uprava	376
3. GRADIS Portorož	354

MD

Franjo Štromajer

Azem Salkić

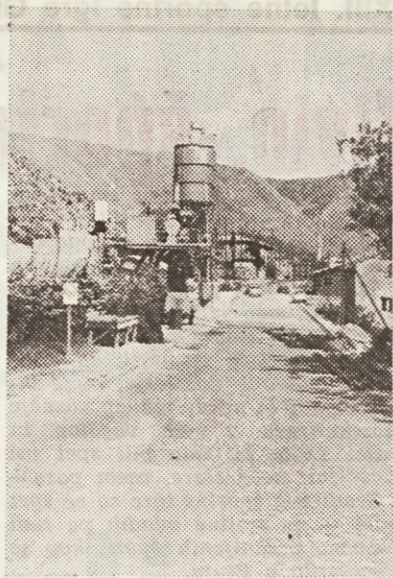
Nahajam se na odsluženju vojaškega roka v Leskovcu in rad bi preko Gradisovega vestnika pozdravil celotni Gradisov kolektiv, posebno pa očeta in brata Refika ter svaka Mladena. Upam, da se bom po končanem vojaškem roku vrnil v svoj Gradis.

Salkić Azem
V. P. 4061/5
16002 Leskovac

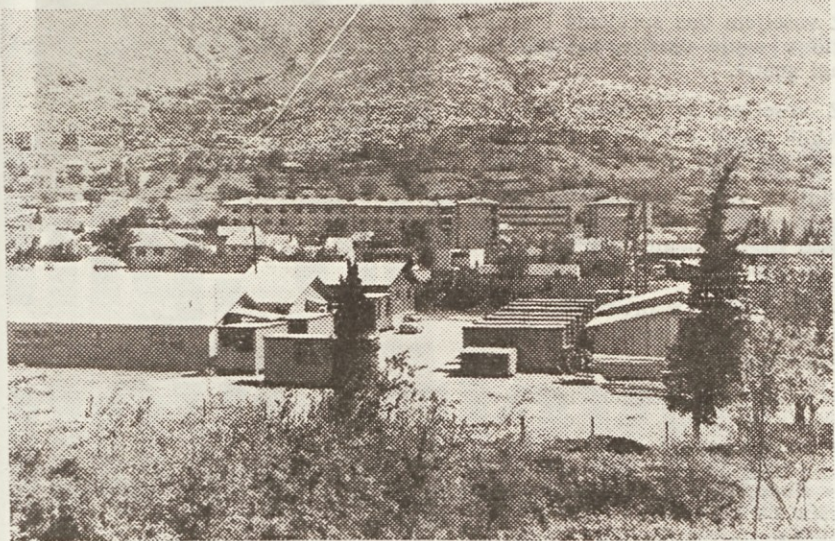
Gradis v Mostarju

Naša gradbena enota TOŽD nizke gradnje iz Maribora je prevzela gradnjo novega modernega mostu nedaleč od starega, ki ga je dal postaviti še Sulejman Veličastni. Začeta so že pripravljajna dela, vršijo se izkopi za opornike. Teren je kamnit in je potrebno miniranje. Postavljena je tudi domača betonarna, kjer se bo pripravljajl beton za be-

toniranje mostu. Postavlja se tudi prvi žerjav znamke RICHIER GT 1194 z višino 34 m, ter dosegom 45 m v radiju. Predvideva se še drugi žerjav, tako da bosta pokrivala celotno dolžino mostu. Pri gradnji mostov se je do nedavnega uporabljajl kabelski žerjav, ki pa ima mnogo pomanjkljivosti. Novejša tehnologija je prilagojena na gradbene stolp-

Na obrežju Neretve v Mostarju stoji Gradisova betonarna za gradnjo novega mostu

Objekti na gradbišču v Mostarju. Večje kontejnersko naselje, kuhinja, jedilnica in ostali prostori

ne žerjave z večjim dosegom in nosilnostjo.

Most bo v celoti betoniran po sistemu previsne gradnje. Delavci TOŽD GE NG niso novinci v Hercegovini, izdelali so že dva mostova, in sicer v Zitomislićih in Čapljin. Najbrž jim je na ta račun zaupano delo na tretjem mostu. Novi most bo dolg 114 in širok 22,20 m, končan pa julija 1978.

Gradbišče je vzorno urejeno, delo opravlja do sedaj 40 ljudi. Vodja sektorja je dobro znan in prekaljen terence — strokovnjak tov. Mernik Fric.

Naselje, kuhinja in jedilnica so prav tako dobro urejeni. Na tem

gradbišču je tudi prvič postavljeno večje število bivalnih kontejnerjev, ki so dokaj solidno opremljeni za bivanje. V lastni kontejnerski kuhinji pripravljajl okusno hrano tov. Ternik Marija, ki je delno tudi odvisna od nabavnega tov. Pogeljška. Problem imajo predvsem s svinjskim mesom, ker je to področje ovčereje in je tudi pretežno na tržišču ovčje meso. Delavci so se hitro prilagodili, saj so gradbinci kot kameleoni.

Mi, ki smo doma jim želimo, da bi delo čimbolj kvalitetno opravili, do roka ali celo prej in kot glavno brez nesreč.

Prve priprave za novi most v Mostarju. Na delu so minerji, ki pripravljajl jamo za opornik

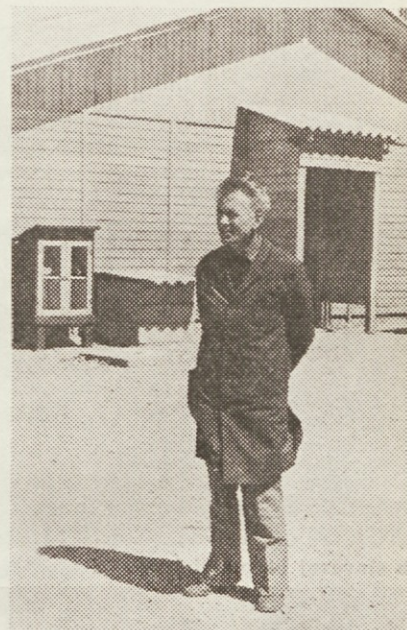
Tokrat zmagovalec TOŽD Gradb. enota Maribor

NA XXIII. letnih športnih igah 12. OGP Ljubljana 18 točk
naše organizacije združenega dela, 13. Gradnje Ptuj 17 točk

Največje negativno presenečenje so priredili šahisti iz GE Raven, ko so osvojili samo 5. mesto. Nekaj zadnjih let so bili ravno šahisti z Raven tisti, ki so se lahko enakovredno kosali z večkratnim zmagovalcem ekipo GE Ljubljana. Za primer lahko omenimo šahiste iz TOŽD Gradnje Ptuj, ki so se tekmovanja udeležili kljub temu, da so sedaj šele prvič igrali na Gradisovih igrah in marsikateri izmed njih tudi prvič s šahovsko uro. Sami so že od vsega začetka tekmovanja trdili, da je važno tudi sodelovati in ne samo zmagati.

Organizacija tekmovanja je bila odlično izpeljana, za kar je imel največ zaslug zelo dober in odločen sodnik ter SK Izbira Ptuj, ki je tekmovanje organiziral.

F. S.

Tov. Pogeljšek, človek za vse, skladiščnik, nabavni, upravnik. Najbolj popularen je takrat, ko dobavi svinjsko meso za kuhinjo in je veselje tudi v jedilnici

Letos so prepričljivo zmagali šahisti iz TOŽD Gradbena enota Maribor. Vodili so od začetka pa do konca. Pozna se, da imajo zelo izenačeno ekipo. Njihov najboljši igralec Dular Milan je zbral skupaj 10 točk, najslabši Primorac Miro pa 7 točk. Povprečno je vsak igralec zbral 9 točk iz 12 partij, kar je zelo lep povpreček za ekipna tekmovanja. Zaradi tega ni čudno, da so samo dve srečanji igrali neodločeno, ostala pa vse dobili.

Po končanem tekmovanju so ekipe zbrale naslednje število točk:

1. GE Maribor	54 točk
2. GE Ljubljana	46,5 točk
3. GE Ljubljana okolica	44,5 točk
4. GE Nizke gradnje	42,5 točk
5. GE Ravne	42 točk
6. KO Ljubljana	41,5 točk
7. SPO Ljubljana	40 točk
8. Skupne službe	33,5 točk
9. KO Maribor	31 točk
10. CE Celje	29 točk
11. GE Jesenice	28,5 točk

Nezgode nas opozarjajo

V mesecu aprilu 1977 se je pri delu poškodovalo 54 delavcev, na poti na delo in z dela pa 3 delavci, skupaj 57 delavcev.

TOŽD GE CELJE (7 poškodb)

Franklin Ivan, vajenec tesarske stroke. Pri nalaganju plohov na prikolico traktorja je stopil na žičnik ter si poškodoval stopalo leve noge.

Slamek Vladimir, vajenec tesarske stroke. Pri prevažanju materiala z japonsarjem je stopil na žičnik ter si poškodoval stopalo leve noge.

Šišerica Đurađ, KV tesar. Imenovan je razopaževal steno v zaklonišču, pri čemer je stopil na žebelj, ki je štrlel iz komada deske ter si poškodoval stopalo desne roke.

Hercezi Ivan, vajenec zidarske stroke. Imenovan je postavljajl delovni oder na drugo stran in mu je ploh lesa padel iz rok ter mu poškodoval palec na levi roki.

Tomič Bogoljub, KV tesar. Pri razopaževanju betonskih temeljev se je imenovan naslonil na sekuro, katera je bila pokončno postavljena. Z dotikom se je urezal v spodnji del desne roke.

Ahmetović Refik, PU tesar. Pri montaži opažnih sten »NOE« na objektu B-2 Zg. Hudinja je imenovanemu padla na nogo jeklena lomilka in mu poškodovala spodnji del leve noge.

Amidžić Smajil, PU tesar. Pri razkladanju ograjnih panojev je zapihal veter in prevrnil en element ter imenovanega udaril po glavi.

TOŽD GE GRADNJE PTUJ (3 poškodbe)

Arklinič Jože, NK delavec pri mešanju grobe malte mu je ista brizgnila v desno oko.

Znidarič Vili, gradbiščni elektrifikar. Pri odklopi elektrinih kablov in prenosu elektrinih omarice mu je spodrsnilo, zaradi česar je padel in si zvil levo nogo.

Marin Janez, KV mizar. Na krožni žagi čepilnica si je poškodoval palec na desni roki.

TOŽD GE JESENICE (5 poškodb)

Lukič Mato, PU zidar. Imenovan je delal pri avtomikarju. Pri tem ga je stisnila cev avtomatice ter mu poškodovala vse prste desne roke — razen palca.

Hamer Ivan, vajenec tesarske stroke. Pri zabijanju desk se je imenovan udaril po prstu.

Vidakovič Slobodan, PU zidar. Kos betona je iz višjega podesta padel imenovanemu na glavo in ga lažje poškodoval.

Hadžić Mujo, KV tesar. Pri zabijanju količka za višino, mu je sekira zdrsnila in mu poškodovala desno nogo.

Berlot Vida, PK servirka. Pri pomivanju posode je s kazalcem leve roke udarila ob rob korita in si ga ranila.

TOŽD GE KOPER (— poškodb)

V tem mesecu ni bilo zabeleženih poškodb pri delu.

TOŽD GE LJUBLJANA (4 poškodbe)

Nešković Pantelija, PU tesar. Pri pravi delovnega odra — dviganje plohov je izgubil ravnotežje ter padel iz odra ca. 2,30 m. Udaril se je po glavi in poškodoval levo roko.

Mešić Kemal, KV tesar. Pri razopaževanju se je udaril po levi roki.

Marič Slobodan, VK tesar. Ob dviganju ploha na delovni oder ga je zabolelo v hrbtenici.

Erpič Zvonko, KV tesar. Pri razbijanju zagode s kladivom je zgrešil udarec, zato je udaril s kazalcem desne roke ob cev odra in si poškodoval prst.

TOŽD GE LJUBLJANA — OKOLICA (— poškodb)

V tem mesecu ni bilo zabeleženih poškodb pri delu.

TOŽD GE MARIBOR (5 poškodb)

Bukovec Jakob, PU zidar. Na poti ra delo se je imenovan spotaknil v kamen in si poškodoval levo nogo v gležnju.

Ferlan Drago, KV tesar. Pri obdelavi trikotnih letav na poravnalnem skobelnem stroju je imenovanemu roka zdrsnila tako, da se je s palcem leve roke dotaknil rezila in si ga poškodoval.

Kolar Marjan, PU tesar. Imenovan je montiral cevni oder v skupini sodelavcev in pri ravnanju odra se je izmaknila cev sodelavcu iz roke ter padla imenovanemu na hrbet.

Gotič Mato, PK delavec. Imenovan je ta dan delal na opažu pod reaktorjem in pogledal navzgor, kjer so ostali sodelavci spuščali opažne plošče, tako mu je padlo nekaj v levo oko.

Furjan Anton, KV tesar. Imenovan je bil soudeležen pri prometni nesreči na poti domov. Pri tem si je poškodoval prsni koš na levi strani.

TOŽD GE NIZKE GRADNJE (13 poškodb)

Alija Ali, PK betonerec. Pri pospravljanju pretvornika je imenovanega udarila cev avtočrpalke ter mu poškodovala glavo, tako da je moral iskati zdravniško pomoč.

Belšak Jože, KV tesar. Pri postavljanju opaža je imenovan z glavo udaril ob opaž ter si poškodoval glavo.

Celeš Ibro, PK delavec. Imenovan je vrtil luknje v betonski zid, pri tem je naletel na ostanek eksploziva od predhodnega miniranja, trenje je povzročilo vžig in eksplozijo, ki je z drobcij poškodovala imenovanega in sodelavca.

Delič Ramiz, KV varilec. Pri prehodu iz opaža na armaturo je imenovan stopil na žico, s katero je bil pritrjen opaž.

Pri tem je žica popustila in imenovan

je padel ter si pri tem poškodoval levo stran prsnega koša.

Despotović Slobodan, PK tesar. Pri izsekavanju betona je iz višine padel imenovanemu drobec betona na roko in mu jo poškodoval.

Gudlin Stjepan, čuvaj. Pri čuvajskem obhodu po gradbišču se je zadel v kljuko krivljene armature in padel, ter se poškodoval.

Jeduž Jože, KV zidar. Pri razkladanju sodov z nafto mu je padel sod na desno nogo ter mu poškodoval mezinca na nogi.

Juras Mijo, KV miner. Pri vrtnanju betonske stene je naletel na ostanek eksploziva od predhodnega miniranja, trenje je povzročilo vžig in eksplozijo, ki je z drobcij poškodovala imenovanega in sodelavca.

Mujanović Sakib, KV železokrivcec. Pri izdelavi pomožnega odra se je pri zabijanju žebija udaril po palcu leve roke.

Pigner Jože, priučeni tesar. Pri postavljanju armature je imenovan stopil na žebelj ter si poškodoval desno nogo.

Vitek Martin, KV železokrivcec. Pri varjenju z električnim varilnim aparatom ga je obločni plamen osvetlil. Zaradi vnetja oči je moral iskati zdravniško pomoč.

Zekič Ramo, PU tesar. V kontrolnem hodniku je imenovan razopaževal, pri tem mu je iz glave padla čelada. Pri pobiranju čelade se je spotaknil ob armaturo tako, da je padel in si poškodoval desno roko.

Zupančič Stefan, KV tesar. Imenovan je sodeloval pri razopaževanju jaška. Pri tem je stal na lestvi. Med delom se je lestev spodnesla, tako da je padel ca. 3 m v globino. Pri padcu se je udaril z glavjo v beton, ter se poškodoval.

TOŽD GE RAVNE (3 poškodbe)

Mustafič Mujaga, PK delavec. Pri razopaževanju plošče je stopil na ploho, kateri se je prelomil, pri tem je padel z višine 2,50 m in si poškodoval obe roki v zapestju.

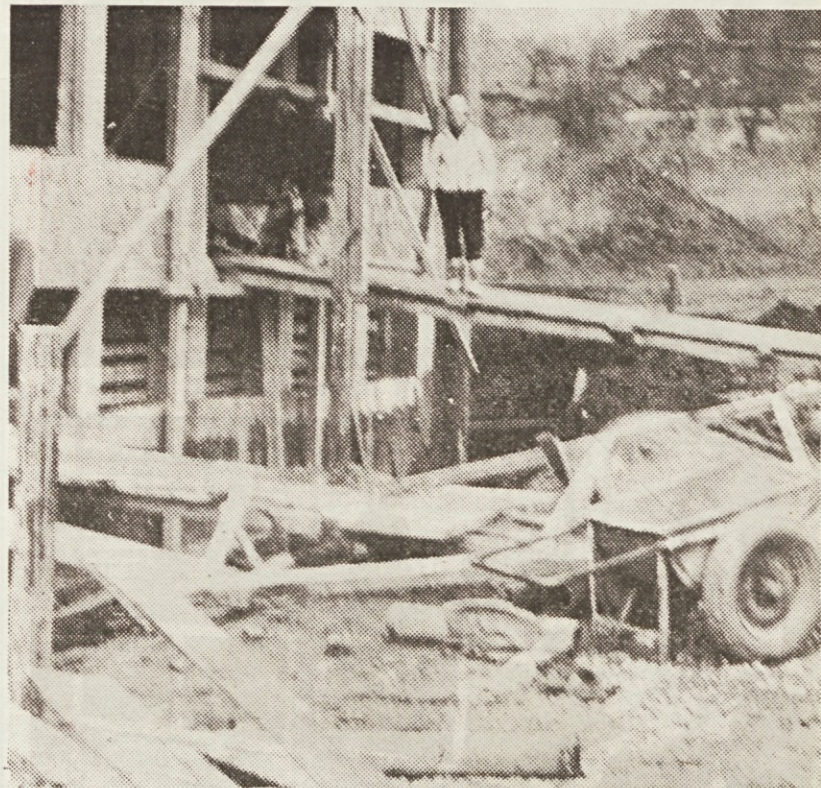
Cekon Maksimiljan, KV voznik. Pri smučanju si je zvil desno nogo v gležnju. Duranovič Hase, PK delavec. Pri pospravljanju gradbenega lesa je stopil na desko, v kateri je bil žebelj, pri čemer si je poškodoval desno nogo v stopalu.

TOŽD KO LJUBLJANA (3 poškodbe)

Taks Ivan, kovač. Pri kovanju kljuk je imenovanemu odletel del čilindre v levo oko.

Snedec Janez, PK delavec. Pri zamenjavi amerikank na stružnici je zaradi nepazljivosti ista padla in ga udarila po palcu leve roke.

Rovšek Branko, strojni ključavničar. Pri prevozu podstavka za kreper je isti zdrsnil in imenovanemu preščitnil palec leve roke.

Neurejeno gradbišče je vzrok mnogih poškodb

TOŽD KO MARIBOR (1 poškodba)

Mojzer Martin, priučeni klepar. Imenovan je delal pri hidroizolaciji strehe, prenašal je v vedru vroč bitumen do mesta, kjer se je istega polivalo po strehi. Ko je vedro prestavil iz ene v drugo roko, se je pri tem le-to nagnilo in vroč bitumen se mu je zvil po levi nogi. Tako da je dobil opekline po levi nogi.

TOŽD SKOFJA LOKA (4 poškodbe)

Kos Anton, delavec na žagi. Pri razzagovanju hrastovih plohov mu je kratek odčelek vrglo iz iste žage polnojarmenika v obraz ter mu poškodovalo desno arkado.

Jelovčan Janez, gaterist. Pri praznjenju sortirnih boksov je šel na enega od teh zložajev, pri tem je nepravilno stopil ter si zvil nogo v gležnju.

Tabakovič Rasim, delavec na žagi. Pri valjanju hlodovine na dozirni trak je stopil med dva hloda, ki sta se skotalila na dozirni trak in mu pri tem stisnila nogo v gležnju.

Volčjak Stefan, strojni mizar. Na delovnem mestu je stopil na kos odpadnega lesa in si izpahnij levo nogo.

TOŽD VELO (2 poškodbi)

Rutar Jože, VK betonerec — skupinovodja. Pri pobiranju palic betonskega železa ob ročnih škarjah v železokrivnici se je zaradi premikanja podstavka sprožila ročka škarij ter udarila imenovanega po desni strani glave.

Muharemagić Esad, PK betonerec. Pri izdelavi betonskih cevi $\phi 100$ na stroju Vihy 100/100 je imenovan pritisnil komandno tipko za premik, namesto za odmik dozirne posode z betonom. Pri tem ga je le-ta pritisnila ob zunanji plašč modela, dobil je lažje podpludbe po prsnem košu.

TOŽD SPO (2 poškodbi)

Grgič Dušan, KV strojnik. Pri menjavi dovodne cevi za gorivo si je opekel desno roko na izpušni cevi.

Gospič Nikola, strojnik TGM. Pri vstopu na stroj, ki je bil naložen na prikolici, mu je spodrsnilo tako, da je padel. Pri padcu se je udaril v desno roko.

TOŽD ŽELEZOKRIVNICA (— poškodb)

V tem mesecu ni bilo zabeleženih poškodb pri delu.

Bojan Bambič

PREGLED GIBANJA NESREC IN BOLEZNI V MESECU APRILU 1977

Skupaj je bilo v mesecu aprilu letos 54 nesreč pri delu, 16 več kot v istem mesecu leta 1976.

Več nesreč je bilo letos v naslednjih TOŽD:

Celje 4, Gradnje Ptuj 2, Nizke gradnje 8, Ravne 2, LJO Skofja Loka 2, OGP Ljubljana 2, SPO Ljubljana 3, Uprava domov in naselij Ljubljana 1.

Živio, športniki!

Po dveletnem premoru smo spet dozveli, da se je vesoljni Gradis zgrnil na enem mestu, v skupno veselje in športno merjenje svojih moči. Ko so lani prešli v nov način tekmovalj, smo lahko kmalu slišali pripombe, da smo Gradisove športnike in navijače opeharili za vsakoletno čudovito doživetje, ki je bilo ponavadi še nekaj tednov kasneje prediskutirano z vseh vogalov in strani. Letos pa smo bili spet vsi zadovoljni: naše stare, vsem poznane Gradisove športne igre so se spet vrnilo — na stotine mladih pa tudi že močno prekaljenih športnikov se je pomerilo v Ptuj.

Marsikdo med Gradisovci je Ptuj videl prvič — in odšel domov z najlepšimi vtisi, tako o mestu kot o našem srečanju. Že ob otvoritvi, ki je bila na sobotni dan ob precej zgodnji uri, so si nekateri obljubljali: »Danes bomo najboljši, moramo biti!« Drugi so zopet razmišljali, da bi bilo najbolje obdržati lansko priborjeno pozicijo. Želja je bilo toliko kot športnikov in čeprav so se izpolnile le tistim najboljšim, so končno tudi ostali prišli na svoj račun — eni so se srečali s starimi tovariši, drugi so spoznali nove in ob tem se nihče več ni žalostil ob izgubljeni tekmi ali slabem rezultatu.

Tekmovanja so se začela v petek in tisti ter naslednji dan je vse svoje sposobnosti pokazalo približno 800 športnikov. Za tak kolektiv, kot je Gradis, to ni malo, saj številke pomenijo, da se vsaj vsak deseti delavec ukvarja s športom in mi vemo, da so na igre prišli le najboljši — torej v Gradisu ni le teh 800 športnikov ampak precej več. Kaj lahko pričakujemo od takega žilavega kolektiva? Samo dobro, dobre delovne rezultate, zdrave odnose.

Na tekmovalju so zopet največ »dali od sebe« nogometaši. Kot vsako leto so tudi letos imeli največ navijačev in ob taki publiki res ni čudno, če je večina žogoborcev hotela pokazati svoje nožne zmogljivosti v največji meri. Resda je tu in tam kdo bolj opazoval kot igral, zato pa so nekateri tudi za ceno poškodb storili vse, kar se je dalo. Pa kaj pomeni zvita noga, pa zlomljena roka.

Gol v nasprotnikovi mreži je veliko več vreden.

Sah je bil pravo nasprotje nogometu: veliko igralcev, malo gledalcev. Vendar tudi tu ni minilo brez »kočljivih« situacij. Treba je bilo posredovati, ko je nekdo požrl nasprotnikovega kralja pa spet, nadaljevati dirko od mize do mize, da bi že vendar zagotovili pot do pokala.

Vsa strelska elita je bila zbrana zunaj Ptujja in tam so luknjali papirke, da jih je bilo veselje gledati (komentirati tako ne bi smeli, ker so sodniki bili pri ustvarjanju tišine izredno strogi). Ni jim bilo dosti v dvorani, še sosednji plot so morali malo okrancjati z metki. Vnema pa taka!

Pri balinanju so hodile okoli le sence, pravi možje so bili »pripopani« za baline, da jih ne bi čran spravil niti sam hudir. Krogle sem, krogle tja, ta je 3 mm dlje, ona pol centimetra bliže, tu se ne da nič spremeniti. Letošnji poraženci so obljubili maščevanje zmagovalcem že takoj v naslednjem letu in eni kot drugi so trdno prepričani, da bodo že naslednji teden začeli krepko trenirati.

V novi športni dvorani so se »dajali« namiznotenisači in -ice. Borbe so bile zagrizene, polne presenečenj in pravo zmagovalje mladih. Večsah so bili v Gradisu mojstri in učenci v tem športu, danes so v pretežni meri vsi blizu mojstrov. Tako se ustvarja športni »pristatek«!

Tako kot nogometaši so tudi odbojkaši domov nesli marsikatero buško in črn madež, saj vendar ni kar tako leteti za žogo in trdo končati malo pod njo na parketu!

Na koncu jezika so nam ostali le še kegljači. Kakorkoli že, tu imamo kvaliteto, ki jo občutijo tudi naši tekmeči na republiških športnih igrah.

Tako, obrali smo vse: športnike, gledalce, pa se preselimo še k gledalcem. Zaključek iger je bil tak, kot že dolgo ne: vsi športniki so se zbrali in ostali vsaj na podelitvi pokalov in priznanj, nekateri pa seveda tja do jutranjih ur. In spet smo dokazali, da Gradisu veliko pomenijo skupne športne igre in polno omizje tovarišev.

Celotna organizacija iger je bila odlična — vsa hvala našim ptujskim Gradnjam. Tako malo izkušeni in tako prisrčno slavje brez hib — še enkrat odlično!

Pozdravni govor predsednika občine Ptuj

TOVARIŠICE IN TOVARIŠI,
DRAGI ŠPORTNIKI,
SPOŠTOVANI GOSTJE!

Z veseljem vas sprejema stari Petrovijo v svoje okrilje, saj ste nam dragi gostje.

Z veseljem še posebej zato, ker slavimo mi in naš dragi predsednik Tito pomembne jubileje.

Ptuj ni v ekonomskem smislu bogato mesto, je pa bogato po svojih ljudeh in še bogatejše v svoji kulturno zgodovinski dediščini.

— Ptuj spada v predalpski svet in leži na obronkih nekdanjega Panonskega morja.

— Ptuj je istočasno najstarejše mesto v Sloveniji, saj je njegovo ime staro že skoraj 2000 let.

— Bogastvo materialne kulture uvršča na kraj med zgodovinsko arheološke spomenike I. evropske kategorije, kar smo čutili prav v letošnjem letu, ko teren ni bil raziskan in mi nismo mogli graditi prepotrebni objektov.

— Ptujška občina je po številu prebivalcev 67.000 na 3. mestu po velikosti v Sloveniji.

— S kmetijstvom se ukvarja še 45% prebivalstva.

— Zaposlenih v družbenem sektorju je 18.000 prebivalcev.

— Med večje gospodarske organizacije spadajo:

- Tovarna aluminija
- Tovarna AGIS
- Mesokombinat PP
- KK Ptuj
- Trgovina
- Elektrokovina
- Delta itd.

— Ptujška občina je bila do lanskega leta manj razvita, kar danes ni več, razen v Halozah in v Slovenskih goricah.

V zadnjem obdobju je bil v Ptujju in okolici storjen velik napredek pri izgradnji raznih gospodarskih, šolskih, zdravstvenih, komunalnih in turistično-rekreacijskih objektih.

Pri izgradnji teh objektov ste tudi vi gradinci Gradisa vgrabili svoje moči, svoj entuziazem, sposobnost in svoj znoj ter ste nam tako pomagali, da smo se izkopali iz zaostalosti.

Podoba nekdanjega Ptujja je v mnogočem spremenjena, spremenila pa se bo zlasti še letos, ko dobi Ptuj akumulacijsko jezero v velikosti Bohinjskega jezera.

Vsi pogoji za nadaljnji in še hitrejši razvoj so podani, zlasti s plinifikacijo v bodočnosti.

Še posebej nas Ptujčane veseli, ko bomo odprli 25. maja na Titov rojstni dan rekreacijski objekt, ki ga gradite vi Ptujške toplice s termalno vodo visokih kvalitiet so objekt, ki bo služil ne samo nam, temveč širni okolici.

Res, da Ptuj ni velik, saj ima komaj 13.500 prebivalcev, vendar so naše ambicije, da razvijamo zraven gospodarstva, šolstva, zdravstva, kulture itd., tudi turizem, rekreacijo in šport po svojih močeh in danostih prirodnih virov.

Le v sodelovanju med seboj smo združili pomembne vire, s katerimi smo sofinancirali vse te in bodoče objekte.

Za Ptuj je bil storjen velik vzpon k napredku. Storjen pa je bil zato, ker živimo v samoupravni socialistični domovini pod vodstvom naše partije in našega dragega predsednika tovariša Tita, na kar ne smemo nikoli pozabiti.

Tovariši športniki Gradica — veseli smo vašega obiska in športnega dogodka v Ptujju, saj je to za nas zopet velika prireditve, s katero še bolj slavnostno obeležimo praznik 32 let svobodnega Ptujja.

Želimo vam mnogo športnih uspehov in izrekamo vam iskreno dobrodošlico v našem starem Ptujju z željo, da bi se med nami dobro počutili.

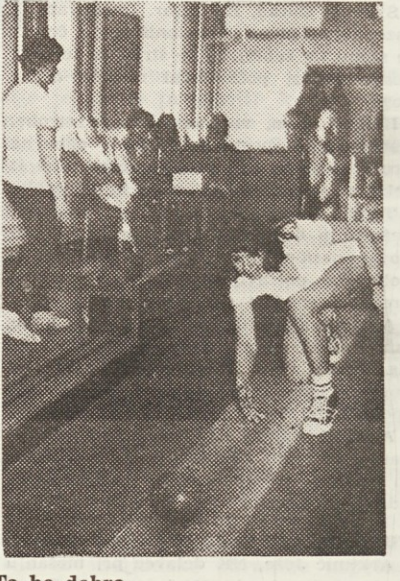
Udeležence je pozdravil tudi predsednik občine Ptuj Stanko Gorjup

Igre je otvoril pokrovitelj — direktor TOZD Gradnje Ptuj Julij Gjurasek

»Daj naravnost k balinčku!«

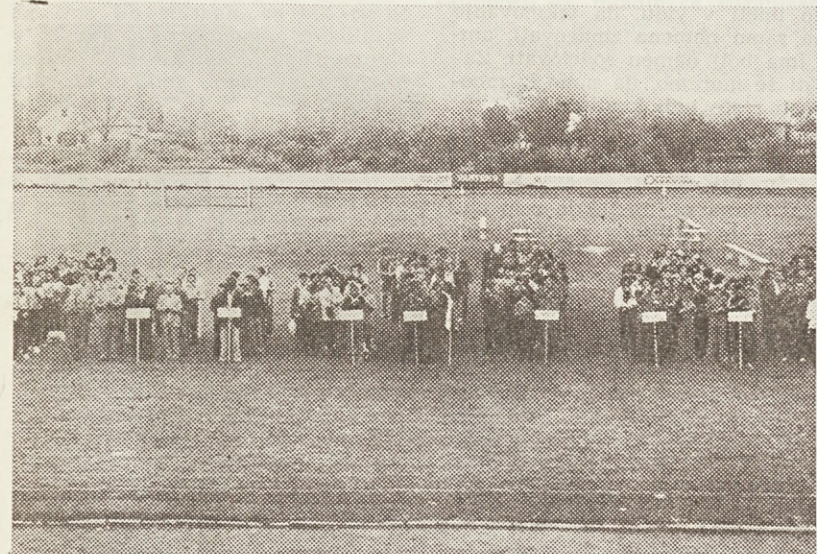
Ta bo dobra

Hvala! Treba je pomeriti in desetka je tu

Otvoritvi iger so prisostvovali številni naši in tuji družbenopolitični delavci

Ob slovesni otvoritvi iger

»Udri!«

Igre so pokazale, da so pingpongašice v dobri formi

Pa še posnetek za spomin